

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Ч А С Т И Н А П Е Р Ш А

НОВА
УКРАЇНЬКА
ШКОЛА

Видавництво
ітера

О. Л. Іщенко
О. М. Ващенко
Л. В. Романенко
К. А. Романенко
О. М. Кліщ

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

підручник інтегрованого курсу для **2** класу
для закладів загальної середньої освіти
(у двох частинах)

ЧАСТИНА 1

**«ЛІТЕРА ЛТД»
2019**

За типовою освітньою програмою Нової української школи
колективу авторів під керівництвом Р. Б. Шияна

Іщенко О. Л.

I-98 Я досліджую світ : підруч. Для 2 кл. закл. загальн. середн. освіти (у двох частинах) : Ч. 1 / О. Л. Іщенко, О. М. Ващенко, Л. В. Романенко, К. А. Романенко, О. М. Кліщ. – Київ : Літера ЛТД, 2019. – 112 с.

Підручник інтегрованого курсу «Я досліджую світ» є частиною комплекту, до якого входять підручники «Українська мова та читання» (автори О. Л. Іщенко, С. П. Логачевська) та «Математика» (автори С. П. Логачевська, Т. А. Логачевська, О. А. Комар). Тематична синхронізація трьох підручників забезпечує реалізацію принципу наскрізної інтеграції.

Календарно-тематичне планування та наочні матеріали для вільного завантаження на сайті e-litera.com.ua

© О. Л. Іщенко, О. М. Ващенко,
Л. В. Романенко,
К. А. Романенко, О. М. Кліщ,
2019

© «Літера ЛТД», 2019

ДОРОГІ ДІТИ!

На уроках курсу «Я досліджую світ» ви будете вчитися спостерігати, експериментувати, ставити питання і шукати відповіді — пізнавати себе і світ навколо.

Не хвилюйтеся, що ви чогось не знаєте. Не втомлюйтесь питати. Чим більше ви будете знати і вміти, тим більше питань виникатиме.

Не бійтеся помилитись. Перевіряйте, сумнівайтесь, фантазуйте. Будьте допитливими. Саме допитливі люди роблять наш світ кращим.

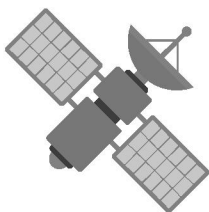
Автори

ЗМІСТ

I. ЗМІНИ

Чому і як змінююся
я та світ навколо
мене

Зміни	6
Я змінююся	8
Скінчилися канікули	9
Навіщо чистити зуби	10
Здоров'я і емоції	11
Інформація	12
Емодзі. Робота з природними матеріалами	13
У новій школі. Олег Буцень	14
Небезпечні ситуації в школі	15
Шкільне минуле і майбутнє	16
Безпека пішохода	17
Комп'ютер та його складові	18
Ми змінилися. Аплікація. Колективний проект	19
Пори року: що ми відчуваємо	20
Чому змінюються пори року	21
Квітка Сонця	22
Плоди і насіння	24
Як тварини пристосовуються до змін пір року	26
Передавання інформації	27
Квітка Сонця	28

II. ПІЗНАЄМО СЕБЕ І СВІТ

Як ми пізнаємо
себе і світ і навіщо
це потрібно

Пізнаємо себе і світ	29
Я у світі	30
Дуже коротка історія книжки	32
Ходімо до бібліотеки	33
Різновиди комп'ютерів	34
Конверт. Графічні зображення. Лінії розмітки	35
Шлях дослідника	36
Досліджуємо тарілку здорового харчування	37
Кожному овочу і фрукту – свій час	38
Знаки небезпеки. небезпечні предмети	39
Операційна система	40
Українські традиції. Сувенір «Вареник»	41
Що таке погода і навіщо нам її знати	44
Як виміряти погоду	46
Ґрунт	46
Файли й папки	48
Парасолька. Симетрія. Лінії розмітки	49

III. ТЕРИТОРІЯ

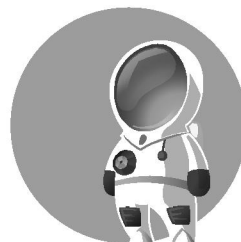
Про своє і наше.
Що об'єднує
українців

Межі особистого простору	50
Громадський простір	52
Якщо загубилися у громадському місці	53
Створюємо модель класу	54
Вас запросили у гості	55
Вікна та дії з ними	56
Українські традиції. Витинанка «Будинок»	57
Зображення території	58
Мала батьківщина	60
Наша країна – Україна	61
Області України	62
Природа України	64
Клавіатура	66
Українські традиції. Серветка	67
Така різна вода	68
Річки і люди	69
Дуб: усе для життя	70
Кого годують куці	72
Їх потрібно берегти	74
Властивості файла	76
Українські традиції. «Птах»	77

IV. СПІЛЬНОТА

Що робить людей
спільнотою

Що таке спільнота	78
Нестор Літописець, батько української історії	79
Кого зображено на українських грошах	80
Хто такі герої	82
Властивості папки	84
Українська символіка. «Оберіг»	85
Українська народна іграшка	86
Рідні чужинці	87
Сімейні традиції	88
Вчимося працювати в групі	90
Що я роблю, коли злюсь	92
Звукові і відеофайли	94
Робота в групі. Гра «Хрестики нулики»	95
Як залагодити конфлікт	96
Небезпеки у спільноті	98
Спільноти тварин	100
Як класифікують тварин	102
Новорічні звичаї українського народу	104
Друкування файла.	105
Завершення роботи комп'ютера	105
Українські традиції. Янгол	106

ЯК ПОБУДОВАНО ПІДРУЧНИК

ЩОМІСЯЦЯ
ДОСЛІДЖУЄМО
НОВУ ТЕМУ

Тема місяця

Вчимося за
допомогою
ілюстрацій,
схем,
інфографіки

Працюємо
разом –
в парах
і групах

Досліджуємо
реальні життєві
ситуації

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

Робота
в группах

Робота в парах

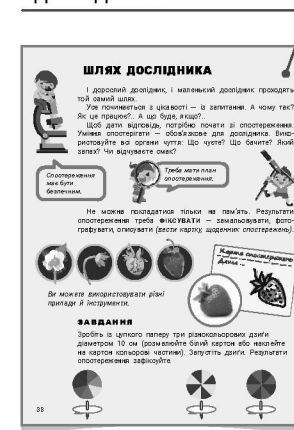
Пізнаємо себе, інших
людей і світ природи
за допомогою віршів,
оповідань

**ТЕМИ МІСЯЦЯ СИНХРОНІЗОВАНО
З ПІДРУЧНИКОМ «УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ»
(АВТОРИ О. Л. ІЩЕНКО, С. П. ЛОГАЧЕВСЬКА)**

Подорожуємо Україною.
Вивчаємо минуле —
плануємо майбутнє

Вчимося фіксувати
результати спостережень
і досліджень

Спостерігаємо,
висуваємо
припущення,
аналізуємо

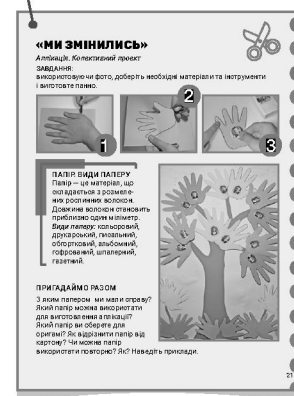
Виробляємо правила
безпечної поведінки

Проводимо експерименти за алгоритмами

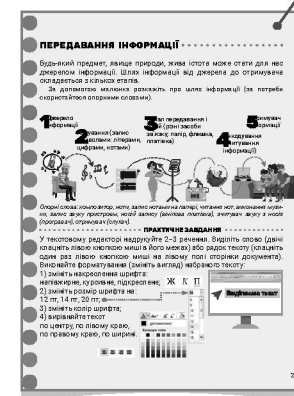
Читаємо цікаві історії

Збагачуємо
словниковий запас
і розвиваємо мовлення

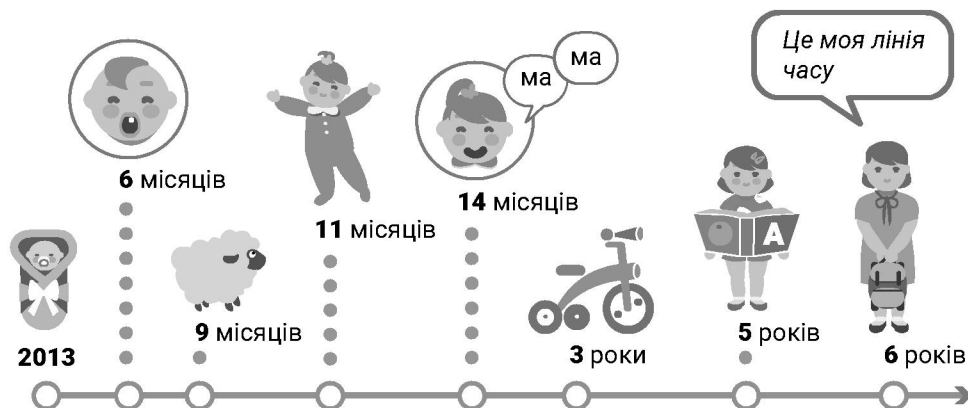
Виготовляємо вироби
за покроковими фотоінструкціями

Досліджуємо
інформацію та
опановуємо комп'ютер
(протягом усього курсу
та за допомогою
спеціальних сторінок)

Електронний
додаток до підручника

Я ЗМІНЮЮСЬ

1. Розгляньте лінію часу дівчинки. Розкажіть про найголовніші події її життя. За допомогою батьків складіть свою лінію часу.

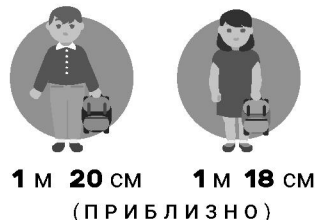
Тіло людини росте і розвивається до двадцятирічного віку. Протягом перших двох років життя дитина виростає на 15–20 см за рік. У період від двох до дванадцяти років розвиток уже не такий стрімкий. Із 12 до 14–15 років людина знову бурхливо росте — на 8–10 см за рік.

Однак тіло людини змінюється й далі. Також протягом усього життя відбуваються зміни в поведінці, знаннях, інтересах.

2. Що змінилося за цей рік — у вашому тілі, у знаннях, інтересах, поведінці? Складіть речення.
Я був... — я став / була... стала.
Раніше я не міг... — а тепер я можу... / не могла...
Колись я не вмів... — а тепер я вмію... / не вміла...

3. Які книжки, мультфільми, іграшки, ігри були вашими улюбленими торік? А тепер?

4. Запитайте у батьків про свою вагу і зріст при народженні. А які вони сьогодні?

СКІНЧИЛИСЯ КАНІКУЛИ

А що таке «канікули»?
Це — літні дні барвисті,
це час, коли нам ніколи
хоча б на мить присісти,
бо треба мчати босими
наввипередки з вітром,
з густих лісів приносити
горіхів повні відра.

Це час у річці хлюпатись,
підсмажувати спину
і зранку в лузі слухати
тонку струну бджолину...
Це час, коли за друзями
ми скучим — як ніколи,
і нам страшенно схочеться
скоріше знов до школи!..

Анатолій Костецький

1. Що таке канікули для автора вірша? Спробуйте описати свої канікули, використавши лише слова, що відповідають на питання **хто?, що?** (напр.: потяг, море, бабуся, млинці...)
2. Розкажіть одне одному про свій режим дня влітку і тепер. Що змінилося?
3. Як потрібно відпочивати влітку, щоб бути бадьорим весь рік?
4. Одна з осінніх загроз — грип та застуда. За допомогою інфографіки розкажіть, що слід робити, щоб не захворіти. Пригадайте, коли потрібно мити руки (намалюйте схему).

Не допомагайте хворобі!

Якщо чхаєте чи кашляєте —
затуляйтесь хустинкою
або ліктем, а не долонею.

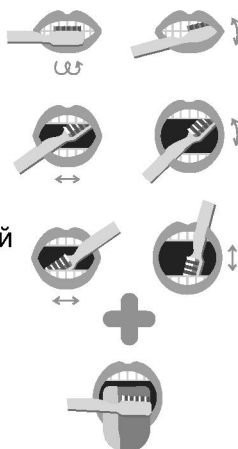
Не торкайтеся очей,
носа, рота — через них
попадають у ваш
організм хворобні
мікроби.

Не пийте ні з ким з однієї
склянки і не кусайте
з одного шматка.

НАВІЩО ЧИСТИТИ ЗУБИ

За допомогою зубів ми подрібнюємо їжу — у роті починається процес травлення. Зі слини і залишків їжі утворюється зубний наліт. Там розмножується безліч бактерій, які виробляють кислоти. А кислота руйнує захисний шар зубів. Крім того, з'являється неприємний запах з рота.

Важливо ретельно чистити зуби. Якщо ви чистите зуби 10 разів на день, але неправильно, користі не буде жодної.

300 зубів постійно оновлюються

зуби змінюються кілька разів за життя

32 постійних зуби — і нових не буде!

1. Навіщо чистити зуби?
Пригадайте, що ще потрібно робити для здоров'я зубів.
2. Перевірте за малюнком, чи правильно ви чистите зуби.
Скільки часу потрібно чистити зуби? Скільки брати зубної пасти?
3. Створіть плакати «Щоб зуби були здоровими...». Влаштуйте виставку. (Поради щодо створення плакатів — у підручнику «Українська мова та читання», с. 11)

Діти в багатьох країнах кладуть молочний зуб, що випав, під подушку. Вранці замість зуба вони знаходять монетку або подарунок від Зубної феї. В Іспанії діти чекають, що їхній зуб забере мишенятко Перес, а в Фінляндії — троль. У деяких країнах Азії діти закидають зуб на дах або ховають під підлогою. А потім просять мишку принести новий.

А що роблять у таких випадках українські діти?

ЗДОРОВ'Я ТА ЕМОЦІЇ

Усе, що нас оточує, викликає різні емоції. Ми можемо відчувати радість, незадоволення, гнів, здивування, цікавість, сум, щастя, провину, заздрість, задоволення, біль, сором, страх, образу...

ПОЗИТИВНІ емоції допомагають зберегти здоров'я, відчути радість життя. Емоції, які пригнічують, псують твій настрій, називаються **НЕГАТИВНИМИ**.

1. Що відчувають діти на малюнках?
Чому в них виникли такі емоції?
2. Закінчіть речення:
Я радію, коли ... Мені страшно, коли ...
Я хвилююся через ... Мені цікаво ..., тому що ... Я злюсь, коли ...
3. Навіщо потрібно бути уважним до емоцій інших людей?
Як висловити/показати співчуття?
4. Що б ви сказали дітям на малюнку?
Розіграйте діалоги (по черзі виконуйте роль героя малюнка).
5. Заповніть таблицю.

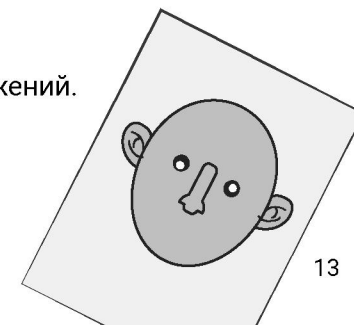
ПОЗИТИВНІ ЕМОЦІЇ

НЕГАТИВНІ ЕМОЦІЇ

6. Знайдіть «зайве» слово в кожному ряду.
Спокійний, схвильований, стурбований, збуджений.
Сум, журба, радість, печаль, смуток.
Бадьорий, жвавий, втомлений, енергійний.
7. Виготовте шаблон. За допомогою деталей з пластиліну передайте різні емоції.

ІНФОРМАЦІЯ

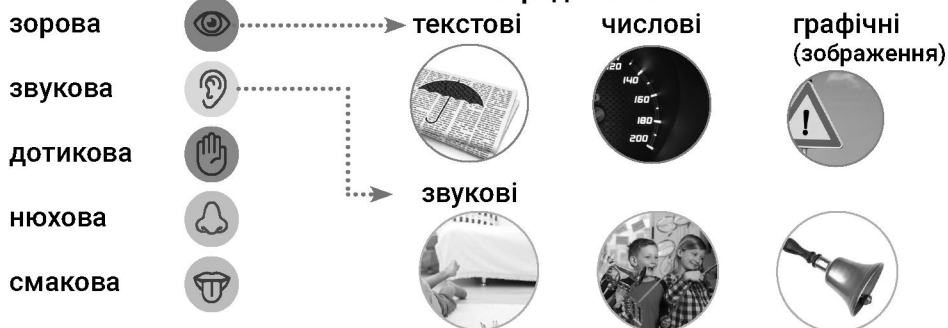
За допомогою органів чуття ми постійно отримуємо величезну кількість інформації. Цю інформацію опрацьовує наш мозок. Інформація може передаватися від людини до людини, від пристрою до людини і між пристроями.

Розгляньте малюнок. Яку інформацію отримують і передають герої малюнка? Що їм у цьому допомагає?

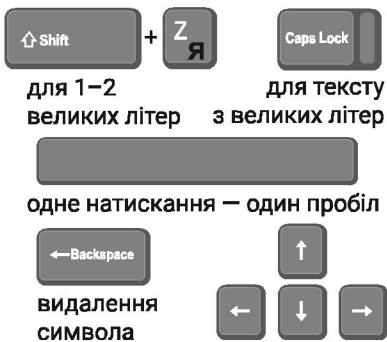
Інформацію можна шукати, збирати, передавати, отримувати, зберігати, опрацьовувати й використовувати.

Види інформації

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Потренуйтеся у створенні текстового повідомлення. Надрукуйте у програмі «Записник» своє прізвище та ім'я.

Використовуйте спеціальні клавіші: Shift + літера = велика літера; Space (клавіша, найдовша на клавіатурі) = пробіл між словами.

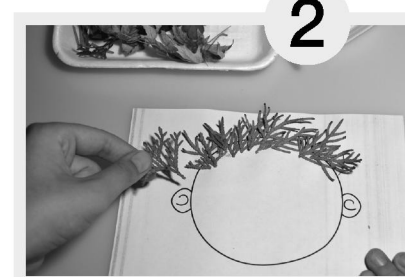
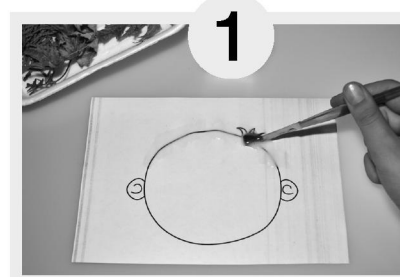
Клавіша Backspace видаляє символ перед курсором. Щоб поставити курсор у потрібне місце, використовуйте стрілки на клавіатурі або мишу.

ЕМОДЗІ

ЗАВДАННЯ:

використовуючи техніку аплікації, створіть свою абетку емоцій.

1. Визначте, як ви відобразите емоцію
2. Доберіть листя (частини листя). Можна обрізати листочки ножицями для отримання необхідної форми.
3. Зробіть ескіз аплікації або виріжте заготовку з альбому.
4. Викладіть листя на папір.
5. Обережно користуючись клеєм, наклейте частини листя.
6. Намалюйте обличчя – емоцію.
7. Дайте аплікації висохнути.

ЕМОДЗІ (походить від японських слів «картинка» і «характер») – особлива мова смайлів, які використовують в електронних повідомленнях.

У новій школі

У новій школі Неля нікого не знала. Тому все придивлялася до учнів, до вчительки, до класу. Якось на великій перерві підійшла до неї однокласниця Галя і питає:

- Ти ще ні з ким не дружиш?
— Ні, — відповіла Неля.
— І я ні з ким не дружу — зітхнула Галя. — Погані в нас дівчата. Оленка — задавака, Вірка — хитруля, Надька — брехуха, Ірка — задирака... Просто не знаю, з ким ти зможеш у нас дружити.
— Не турбуйся, — відповіла їй Неля. — З ким дружитиму, я ще не знаю. Зате знаю, з ким мені не треба дружити.

Олег Буцень

1. Чому Галя ні з ким не дружить?
А з ким не дружитиме Неля?
2. Прочитайте текст за особами.
Що може розповісти про Галю її мова?
3. Як допомогти новим учням знайти друзів у класі?

Коли ви були маленькими, вам багато вибачали. Ви ростете — і вимоги до вашої поведінки зростають. Хочете мати друзів? Хочете, щоб вам раділи? Тоді маєте дотримуватися добрих манер.

Добрі манери починаються з вітання. Вітайтеся — не чекайте, щоб хтось це зробив першим. Ваше обличчя має бути привітним. Першим вітається хлопчик з дівчинкою, молодший зі старшим. Руку при вітанні подає старший молодшому, дівчинка / жінка — хлопцю / чоловіку.

Мати добрі манери — це не просто виконувати певні правила. Найважливіше — це **ЩИРІСТЬ, ДОБРОЗИЧЛИВІСТЬ, ГОТОВНІСТЬ ДОПОМОГТИ**.

4. Поясніть значення виділених слів.
Навіщо потрібні добрі манери?
5. Яких правил ввічливості ви дотримуетесь в класі?
Які слова ввічливості використовуєте?

НЕБЕЗПЕЧНІ СИТУАЦІЇ У ШКОЛІ. ЕВАКУАЦІЯ

Небезпечною називається ситуація, за якої виникає загроза життю і здоров'ю людини.

ЕВАКУАЦІЯ — організований вихід із приміщення у разі небезпечної ситуації.

1. Проаналізуйте ситуації на малюнку.
Чи є вони небезпечними? Для однієї людини чи для багатьох? У яких випадках потрібна евакуація?
2. Що означає слово **організований**?
3. Для чого призначені наведені знаки?
Знайдіть їх у вашій школі.

ВИХІД

ЗАПАСНИЙ
ВИХІД

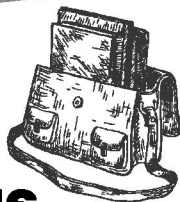
4. Прочитайте і запам'ятайте правила евакуації.
Перевірте одне одного.

1. Ідіть за вчителем. Уважно слухайте його вказівки.
2. Не кричіть. Будьте серйозними. Це може врятувати життя.
3. Тримайтеся разом з учнями свого класу.
4. Якщо дозволили повернутися до класу, рухайтесь спокійно.
5. Ідіть до класу, а не кудись інакше.

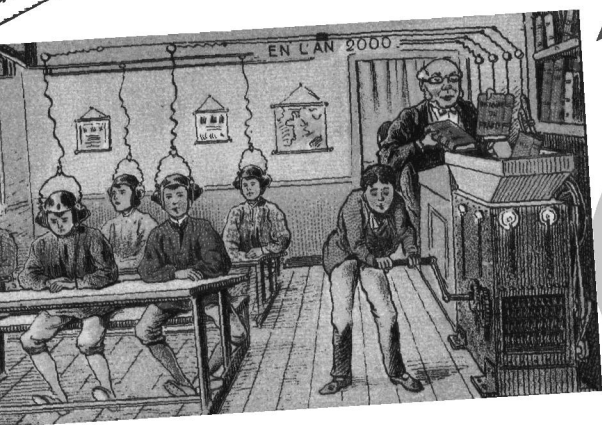

ШКІЛЬНЕ МИНУЛЕ І МАЙБУТНЄ

1. Порівняйте школу колись і тепер. Що вас найбільше вразило?
2. Розпитайте у членів родини, чим їхня школа відрзнялась від вашої. Розкажіть у класі.

Жан-Марк Коте.
Школа у 2000 році.
1901 або 1910

3. Як називається картина? Коли її створили? Опишіть, що відбувається на картині. На що ви звернули увагу найперше? Чи вдалося художнику передбачити, якою буде школа через 100 років?
4. А якою ви уявляєте школу майбутнього? Що б ви хотіли змінити в школі вже сьогодні?

БЕЗПЕКА ПІШОХОДА

Щоб рух на вулиці і дорогах був безпечним, потрібно, аби шляхи пішоходів і автомобілів перетинались якомога менше. Тому Правила дорожнього руху зобов'язують ... пішоходів ходити лише тротуарами і пішохідними доріжками, тримаючись правого боку. Якщо тротуарів немає, треба йти узбіччям назустріч автомобілям.

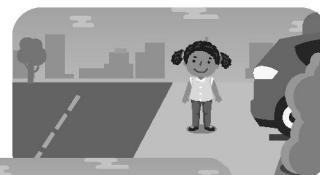
Ідучи до школи, обирайте шлях з найменшою кількістю переходів вулиць. Найбезпечніші переходи — підземні. Будьте особливо обережними, проходячи повз ворота чи виїзди з дворів. Не переходьте вулицю там, де стоїть знак ... або ... «РУХ ПІШОХОДІВ ЗАБОРОНЕНО».

1. Пригадайте, з яких елементів складається дорога. Як потрібно переходити вулицю?
2. Задайте одне одному по три запитання по тексту.
3. Опишіть свою дорогу до школи. На що ви звертаєте особливу увагу?
4. Розгляньте малюнки і коментарі. Як би ви діяли у цих ситуаціях?

Діна хоче перейти вулицю. Але вздовж тротуару тісно припарковані автомобілі. Дівчинка не бачить, чи вільна дорога. Водії теж не бачать її за машинами.

Соня йде по тротуару. Машина виїжджає заднім ходом на проїжджу частину. Дівчинка і водій не бачать одне одного.

Іра переходила дорогу і загубила сумку зі спортивною формою. Водій побачив сумку і їде повільно.

КОМП'ЮТЕР ТА ЙОГО СКЛАДОВІ

Комп'ютер складається з пов'язаних між собою пристроїв. Деякі частини комп'ютера ми бачимо, а інші ні. Кожна складова комп'ютера виконує певну роботу. Наприклад, за допомогою клавіатури і миші ми вводимо інформацію. Пам'ять зберігає інформацію. А отримати інформацію ми можемо за допомогою монітора.

Чи користуються комп'ютером у твоїй сім'ї? Розкажи як.

Що робить комп'ютер з інформацією

Передає	Отримує	Зберігає	Опрацьовує
Пристрої			
для введення даних клавіатура миша мікрофон веб-камера сканер	для виведення даних монітор принтер навушники колонки	для зберігання даних жорсткий диск флеш-пам'ять компакт-диск	для опрацювання даних процесор оперативна пам'ять

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Навігаційні клавіші

видаляє символ замінює символ

Буквено-цифрові клавіші та їх комбінації

  +

Курсор перед символом і після символу

У текстовому редакторі надрукуйте речення:

Я дуже люблю кататися на велосипеді.

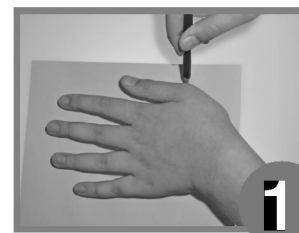
1. Як програма підказує, що у слові є помилка?
2. Виправте помилку в першому слові за допомогою клавіші Backspace.
3. У другому слові поставте курсор попереду помилково написаної літери і натисніть клавішу Delete.
4. Виправте помилку в останньому слові речення за допомогою клавіш Delete або Backspace.

«МИ ЗМІНИЛИСЬ»

Аплікація. Колективний проект

ЗАВДАННЯ:

використовуючи фото, доберіть необхідні матеріали та інструменти і виготовте панно.

ПАПІР. ВИДИ ПАПЕРУ

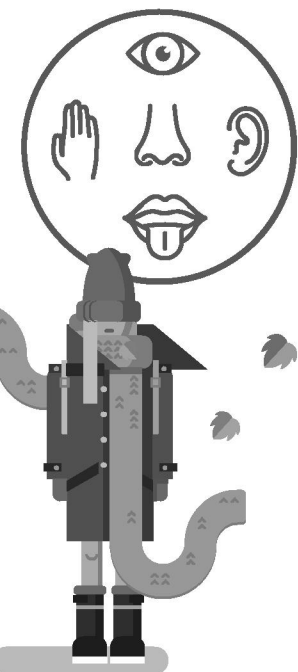
Папір — це матеріал, що складається з розмелених рослинних волокон. Довжина волокон становить приблизно один міліметр.
Види паперу: кольоровий, друкарський, писальний, обгортковий, альбомний, гофрований, шпалерний, газетний.

ПРИГАДАЙМО РАЗОМ

З яким папером ми мали справу? Який папір можна використати для виготовлення аплікації? Який папір ви оберете для оригамі? Як відрізати папір від картону? Чи можна папір використати повторно? Як? Наведіть приклади.

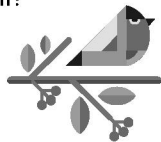

ПОРИ РОКУ: ЩО МИ ВІДЧУВАЄМО

Поділіться на 4 групи — «Осінь», «Зима», «Весна», «Літо», Виконайте завдання в групі, а потім презентуйте результати класу (плакат, малюнки тощо).

1. Зробіть список усього, що ви бачите, і всього, що трапляється у «вашу» пору року. Як змінюється життя в місті і селі?
2. Коли ви думаєте про «вашу» пору року, які кольори ви уявляєте? Чому? Які звуки чуєте?
3. Яку їжу зазвичай їдять у цю пору року? Чи знаєте сезонні страви?
4. Який одяг вам потрібен? Як ви відпочиваєте у цю пору року?
5. Які свята відзначають у кожному пору року?

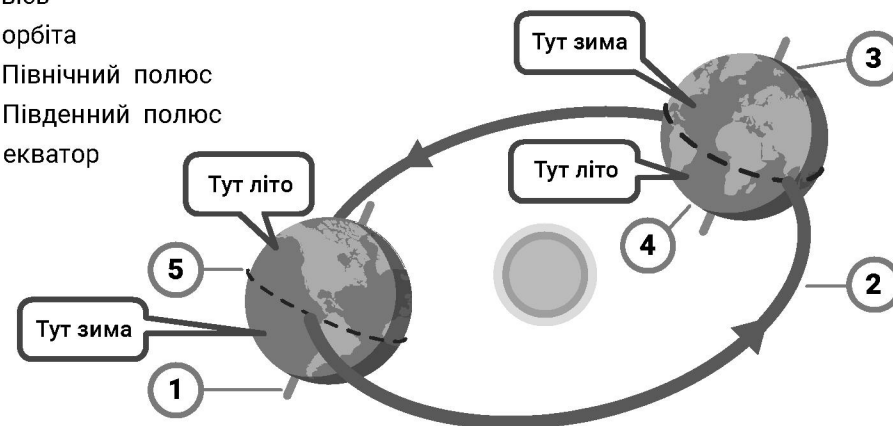

ЧОМУ ЗМІНЮЮТЬСЯ ПОРИ РОКУ

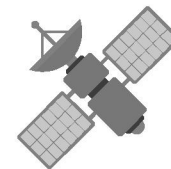
Земля обертається навколо Сонця по витягнутій орбіті. Наша планета то наближається до Сонця, то віддаляється від нього. Земна вісь трохи нахилена, тож Сонце нагріває поверхню Землі по-різному. У ближчій до Сонця половині планети тепліше. Там літо. А на іншій частині — холодніше. Там зима. Тобто коли в Україні настає літо, то, наприклад, в Австралії — зима.

- 1 вісь
- 2 орбіта
- 3 Північний полюс
- 4 Південний полюс
- 5 екватор

Восени дні стають коротшими, а ночі — довшими. 23 вересня називають днем осіннього рівнодення, тому що тривалість дня і ночі однакова. Згодом ніч стає все довшою. Сонце піднімається вже не так високо, як влітку. Його промені слабше прогрівають Землю. Температура повітря помітно знижується. Похолодання спричиняє зміни у живій природі.

1. З чим пов'язана зміна пір року?
2. У якому місяці в Австралії починається літо?
3. На Південному і Північному полюсах сніг і лід ніколи не тануть. А поблизу екватора люди не знають, що таке сніг. Спробуйте пояснити, чому.
4. Скільки триває день і ніч 23 вересня?

КВІТКА СОНЦЯ

НАЗВА: Соняшник (трав'яниста рослина)

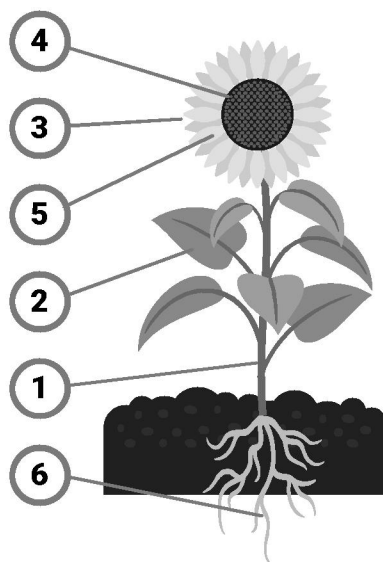
СТЕБЛО: (1) 120–150 см, вкрите жорсткими волосками

ЛИСТКИ: (2) великі серцеподібні

КВІТКИ: утворюють кошик (3); центральні (4) (500–2000 шт.) та крайові (5) оранжево-жовті, які не дають плодів

КОРІНЬ: (6) 3–4 м

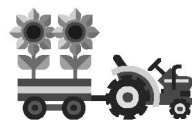
ОСОБЛИВОСТІ: молоді соняшники повернуті до Сонця і рухаються за ним. Дорослі рослини спрямовані на схід.

{ Україна є одним з найбільших у світі виробників насіння соняшнику і соняшникової олії. }

1. Розкажіть про соняшник на основі стислого опису і схеми вгорі. Яка інформація була для вас новою? Що здивувало?

ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ СОНЯШНИКА

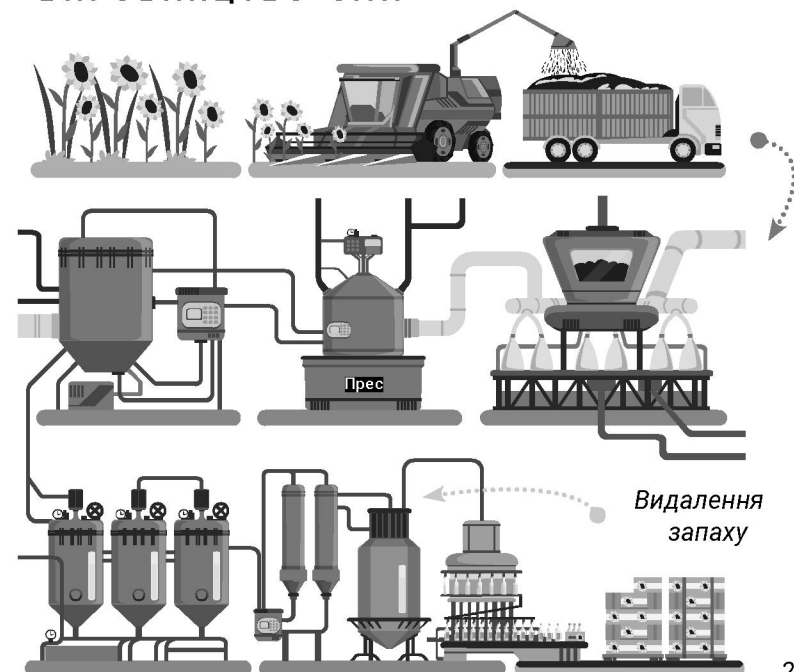
Життєвий цикл соняшника, як і кожної рослини, починається з насіння. Ґрунт, вода, сонячне світло й тепло, а також допомога комах — ось що потрібно для того, щоб насіння проросло, рослина виросла, зацвіла і дала плоди.

2. Розкажіть про життєвий цикл соняшника.
3. Виберіть рослину, дослідіть її життєвий цикл та розкажіть у класі.
4. Розкажіть за допомогою схеми і ключових слів про виробництво соняшникової олії.
5. Дізнайтеся, для чого ще використовують насіння соняшнику.
6. Знайдіть вірші, оповідання про соняшник.

/ ЗІБРАТИ / ВИВЕЗТИ / ОЧИСТИТИ / ВИСУШИТИ /
/ ВИЛУЩИТИ / ВИТИСНУТИ / ВІДСТОЯТИ / ВІДФІЛЬТРУВАТИ /
/ РОЗФАСУВАТИ /

ВИРОБНИЦТВО ОЛІЇ

ПЛОДИ І НАСІННЯ

Ми схожі на своїх батьків, а може, на бабусю чи дідуся. До своїх батьків подібні звірята, пташенята, плазунята. І в рослин так само. Із жолудя ніколи не виросте клен, а з насінини огірка — помідор.

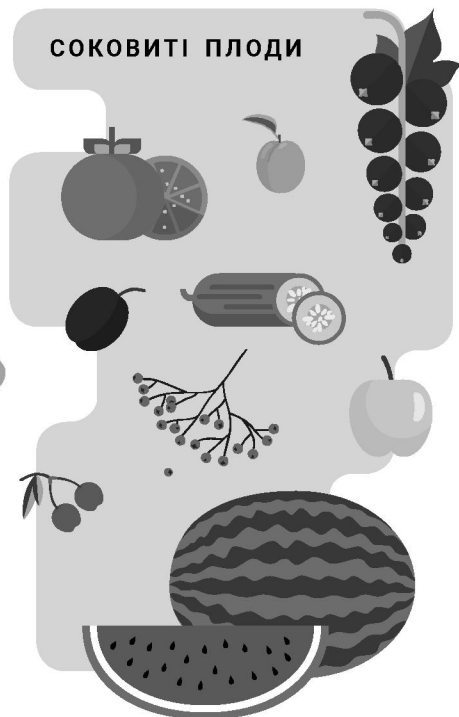
Багато рослин мають квіти. Усередині квітки є липкий порошок — пилок. Пилок, який переносять з квітки на квітку бджоли та інші комахи, допомагає квітам в утворенні насіння.

Плід — це оболонка, яка зберігає насініну доти, доки з неї не з'явиться нова рослина.

У броколі ми їмо квітку,
а в яблука — плід.

СУХІ ПЛОДИ

СОКОВИТІ ПЛОДИ

Залежно від кількості насінин
плоди поділяють на однонасінні
та багатонасінні.

1. Для чого рослині квітка?
2. Назвіть і опишіть зображені сухі й соковиті плоди. Доберіть свої приклади.
3. Сформулюйте правило і доберіть приклади.
Однонасінні плоди — це Багатонасінні плоди — це

4. Як насіння переноситься з місця на місце та потрапляє у ґрунт, щоб прорости? Проаналізуйте малюнки і заповніть схему.

ЯК ПЕРЕНОСИТЬСЯ НАСІННЯ

ВІТЕР

5. Опишіть насіння клена (у зошиті).
6. Виготовте паперову модель насіння клена. Порівняйте поведінку об'єкта і моделі.

лінія розрізу —————
лінія згину - - - - -

ЯК ТВАРИНИ ПРИСТОСОВУЮТЬСЯ ДО ЗМІН ПІР РОКУ

Чи знаєте ви, що часом комп'ютер можна не вимикати, а перевести у режим сну? Так ми скорочуємо витрати електроенергії. Коли машину «розбудити», всі відкриті файли, інтернет-сторінки будуть збережені.

Щось подібне відбувається і з багатьма живими організмами. Вони **ВПАДАЮТЬ У СПЛЯЧКУ**, щоб пережити несприятливі сезонні зміни. Засинають у теплих норах хом'яки, борсуки, їжаки, ведмеді. А перед цим багато їдять, щоб накопичити жир. Сплять ящірки і змії, карасі й соми. Ціпеніють сонечка й мурашки. Однак жодна пташка на зиму не засинає.

Ще один спосіб пристосування до змін — **МІГРАЦІЯ** (переміщення). Мігрують не лише птахи. У пошуках кращого клімату й харчів або місця для розмноження відправляються в далекі мандри комахи, як-от метелики й бабки, а також риби і навіть жаби.

Бджоли й деякі гризуни **ЗАПАСАЮТЬ ХАРЧІ** на зиму. Чимало тварин навесні і восени **ЛИНЯЮТЬ** — змінюють хутро. Зимове хутро — густіше й довше, часом іншого кольору.

1. Навіщо в тексті виділено слова? Що у тексті вас здивувало?
2. Чому тварини, які впадають у сплячку, не линяють?
3. Чому заєць-біляк змінює колір хутра, а арктичний заєць — ні?
4. Які птахи раніше відлітають — комахоїдні чи зерноїдні? Чому?
5. Чому у мешканців пустелі сплячка припадає на літо?
6. За допомогою наведених даних розкажіть, що відбувається з ховрашком під час сплячки.
7. Придумайте задачі, використавши наведені дані.

ХОВРАХ

ТЕМПЕРАТУРА ТІЛА (°C)
навесні — до +40
у сплячці — +1...+2

СЕРЦЕБИТТЯ (удари на хвилину)
навесні — 200–300
у сплячці — 1–4

МАСА ТІЛА (г)
навесні 100–150
влітку — 400

ШВИДКІСТЬ ПІД ЧАС ПЕРЕЛЬОТУ (км/год)
Журавлі — понад 50
Шпаки — 60–80
Гуси — 70–90
Стрижі — до 110

ПЕРЕДАВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Будь-який предмет, явище природи, жива істота може стати для нас джерелом інформації. Шлях інформації від джерела до отримувача складається з кількох етапів.

За допомогою малюнка розкажіть про шлях інформації (за потреби скористайтеся опорними словами).

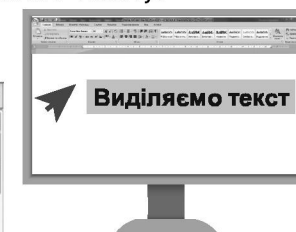
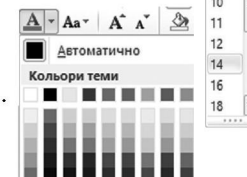

Опорні слова: композитор, ноти, запис нотами на папері, читання нот, виконання музики, запис звуку пристроєм, носій запису (вінілова платівка), зчитувач звуку з носія (програвач), отримувач (слухач).

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

У текстовому редакторі надрукуйте 2–3 речення. Виділіть слово (двічі клацніть лівою кнопкою миші в його межах) або рядок тексту (клацніть один раз лівою кнопкою миші на лівому полі сторінки документа). Виконайте форматування (змінить вигляд) набраного тексту:

- 1) змініть накреслення шрифту: напівжирне, курсивне, підкреслене; Ж К П
- 2) змініть розмір шрифту на: 12 пт, 14 пт, 20 пт;
- 3) змініть колір шрифту;
- 4) вирівняйте текст по центру, по лівому краю, по правому краю, по ширині.

КВІТКА СОНЦЯ

ЗАВДАННЯ: визначте, які матеріали потрібні для роботи.

Перед початком роботи пригадайте правила техніки безпеки при роботі з ножицями.

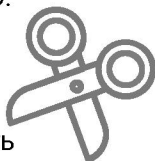
Для того щоб виготовити однакові деталі аплікації, використовують шаблон.

Шаблон – це деталь, за допомогою якої виконують розмітку певної кількості деталей однакової форми. Наприклад, щоб накреслити сім однакових пелюсток, ми виготовимо одну пелюстку з цупкого паперу та виріжемо її. Потім прикладемо до аркуша потрібного кольору та обведемо стільки разів, скільки пелюсток нам потрібно.

Виготовлення шаблонів

Виконання розмітки за допомогою шаблонів

За допомогою клею закріпіть деталі аплікації на основі.

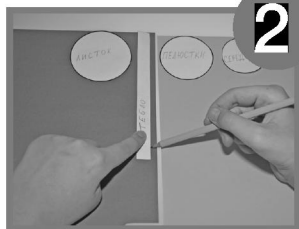

ПІДКАЗКА:

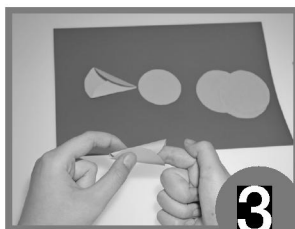
перед тим як приклеювати, розкладіть деталі аплікації на основі без клею.

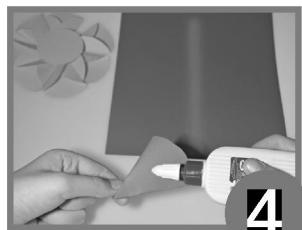
1

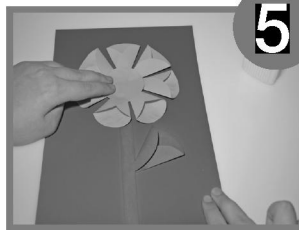
2

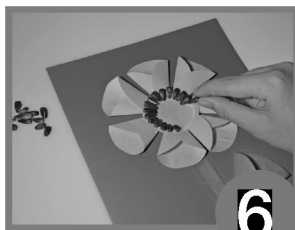
3

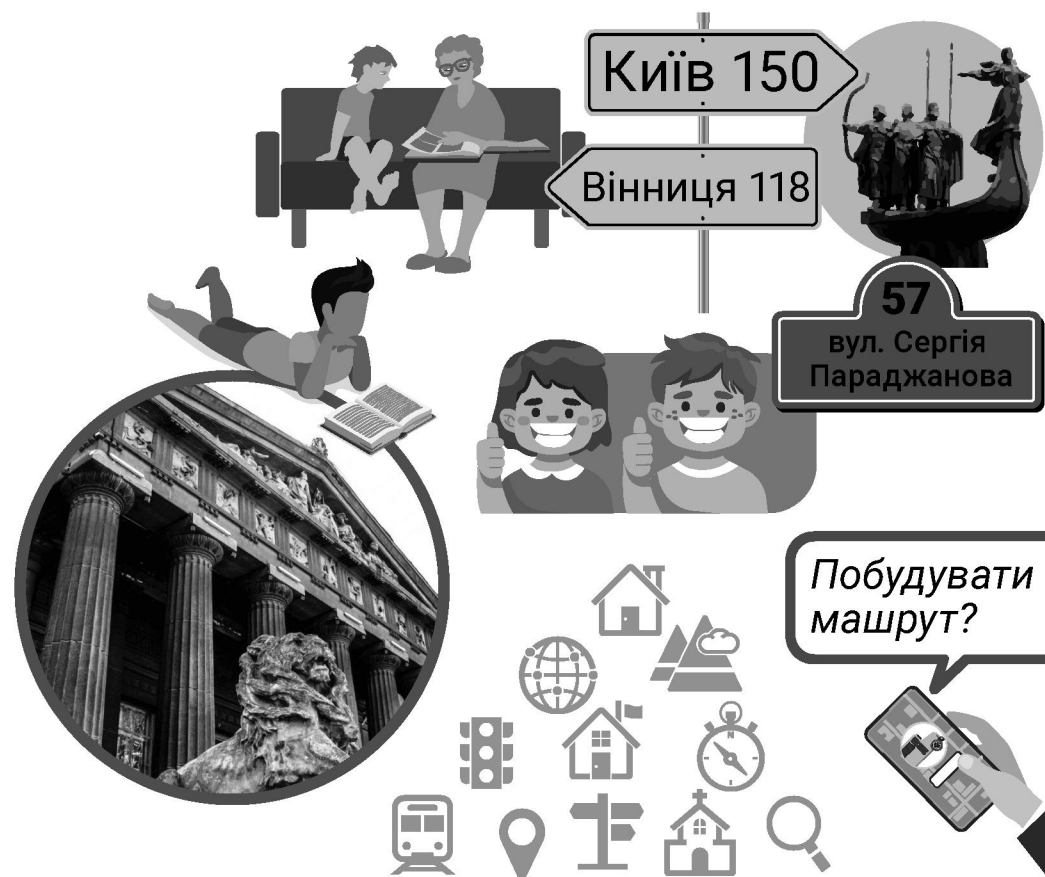
4

5

6

II. ПІЗНАЄМО СЕБЕ І СВІТ

Поділіться на групи і підготуйте відповіді на запитання, використовуючи ілюстрації.

1. Як органи чуття допомагають нам пізнавати світ?
2. Як ми дізнаємося про минуле своєї родини?
3. Як ми дізнаємося про минуле і теперішнє свого міста/села, країни?
4. Які прилади допомагають досліджувати світ?
5. Які знаки й символи допомагають нам у житті?
6. Що дає людині мистецтво — кіно, музика, живопис?

Я У СВІТІ

Сельма

Сьогодні мама й тато їдуть додому в місто. Я, бабуся та дідусь стоїмо на пристані й махаємо руками, аж поки пароплав перетворюється в крапочку і зникає ген-ген за островами.

Я маю пташку, що дзьобає мене в серце. Від того стає боляче.

– Ти дивна, Сельмо, – пищить пташка і дзьобає мене.

– А от і ні, – заперечую я, хоч знаю, що краще не відповідати.

– Так-так, бо в тебе немає близької подруги, – скоромовкою пищить пташка. – Всі у вашому класі мають близьких друзів, крім тебе.

– Наприкінці літа я піду в новий клас, тож не матиме значення, чи є в моїх колишніх однокласників близькі друзі.

– Це завжди має значення, – каже пташка. – Завжди, завжди.

Я знаю, що правда на її боці. А потім пташка дзьобає ще. Ніхто не помічає цього, крім мене. Те, що в моєму серці живе пташка, моя таємниця.

– Ходімо додому пити сік, – каже дідусь і бере мене за руку.

І ми йдемо. Бабуся – попереду, тоді я, а останній – дідусь. Пташка-дзюбашка сидить у мені, тож їй іти не треба.

Увечері ми граємо в карти з бабусяю і дідусем. Ми граємо в Стрес. Це дуже жвава гра, де головне бути спритним. І ми неймовірно швидкі.

Потім бабуся каже, що пора вже спати. Ми з дідусем беремо зубні щітки і йдемо на ґанок чистити зуби. Приємно стояти на ґанку з дідусем і знати, що бабуся стелить постіль і запалює невеличку лампу в моїй кімнаті. Ця кімната мені дуже подобається, бо тут у стелі є вікно. Якщо ввечері довго не спиться, можна дивитися крізь нього на зірки. Це буває зі мною доволі часто. Бо бабуся розповідає всі-

лякі привидецькі історії замість того, щоб читати мені перед сном казки... Ось і зараз.

– Я розказувала тобі, хто жив на горищі, коли я ходила до школи?

– Ні, – відповідаю я. – А хто?

– Привид... Вчителеве приви́дення, – уточняє вона.

І тоді я здригаюся. Я заплющую очі й бачу мале приви́дення. Воно повзе до мене з соскою в роті, брязкаючи ззаду ланцюгами.

...Закінчивши розповідати, бабуся цілує мене в лоба, гасить світло і йде. Я лежу без сну, а зірки дивляться на мене крізь вікно. Пташка злегка мене дзьобає, але недовго, і я скоро засинаю.

Еллен Карлсон. Переклад Галини Кирпи

1. Якою ви уявляєте Сельму? Що вона любить?

Чого боїться? Чи щаслива вона?

2. Ким, на вашу думку, є пташка, що дзьобає Сельму в серце?

Є багато різних речей, які роблять нас такими, якими ми є. Ми – це те, що з нами було колись, як ми почуваємося зараз і чого ми хочемо від майбутнього.

Прочитайте запитання. Спочатку дайте на них відповідь мовчки – самі собі. А потім поділіться своїми відповідями одне з одним (на ті запитання, які захочете).

1. Що вам особливо подобається у вашій сім'ї?

2. Хто ваші друзі? Чому вам добре разом?

3. Від чого ви засмучуєтеся, хвилюєтеся, сердитесь, чого боїтеся?

4. Що вам найбільше подобається робити в школі?

5. Що ви найбільше любите робити вдома?

6. Від чого ви радієте?

7. Яких трьох речей ви хотіли б досягти в майбутньому?

8. Чим ви зараз пишаєтеся?

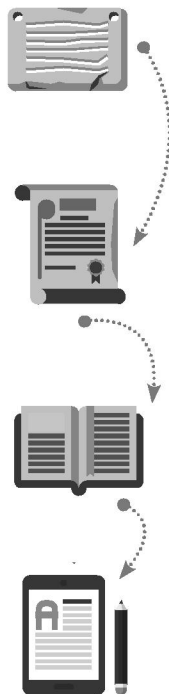
Дуже коротка історія книги

Давні книжки не були схожі на ті, до яких ми звикли. Їх писали на пальмовому листі, шовку, шкірі. На дерев'яних табличках, вкритих воском, писали за допомогою палички — стилоса. Один її кінець був гострим — щоб писати, а інший напівкруглим — щоб стирати.

У Давньому Єгипті писали на смужках, зроблених зі стебел рослини папірус. Саме від її назви походить слово «папір». Ці смужки згортали у трубки — сувої. Часом їх довжина сягала 15 метрів. Із міста Бібл сувої потрапили до Європи. Про це нагадує слово «біблія» — книжка. А також бібліотека — зібрання сувоїв.

Давні книжки писали від руки. Це була тяжка праця. Коли винайшли друкарський верстат, книжки стали доступнішими. І тепер немає, мабуть, дому, в якому б не було книжки.

Сьогодні дедалі популярнішими стають електронні книжки. Їх читають за допомогою спеціальних пристроїв. Ці пристрої можуть вмістити сотні книжок. А ще є аудіокнижки — для слухання.

1. Чому друкарський верстат називають одним із найголовніших винаходів людства?
2. Для чого люди читають книжки? А ви для чого?
3. Які книжки вам найбільше подобаються?

Ходімо до бібліотеки

Мені пощастило. У мене в дитинстві була прекрасна місцева бібліотека. Я мав таких батьків, яких під час літніх канікул можна було переконати висадити мене біля бібліотеки по дорозі на роботу. І бібліотекарів, які були не проти маленького хлопчика, котрий самотійно, без супроводу дорослих, повертався до дитячої бібліотеки щоранку і працював із картотекою, шукаючи книги про привидів, магію або ракети, шукаючи вампірів, детективів, відьом або дива.

Це були гарні бібліотекарі. Вони були готові говорити зі мною про книжки, які я читав, вони знаходили мені інші книжки з серій, вони допомагали.

*Ніл Гейман, англійський письменник-фантаст,
автор романів, коміксів та кіносценаріїв*

Щоб легше було знайти книжки в бібліотеці, їх розміщують за темами. Тут пригоди, там казки, далі фантастика... А в кожній темі книжки розміщені за абеткою — за прізвищами авторів.

Швидко зорієнтуватися допоможуть каталоги і картотеки. Кожну книжку в бібліотеці описують на карточці: заголовок, місце і рік видання, видавництво. Там може бути й анотація — стислий зміст книжки. Ці дані беруть із книжок. Карточки теж розміщені за прізвищами авторів або за темами.

1. Чому Ніл Гейман вважає, що йому пощастило?
2. Що допомагає шукати книжки в бібліотеці?
3. Знайдіть у книжці (на ваш вибір) заголовок, місце і рік видання, видавництво, анотацію.
4. Упорядкуйте книжки класної бібліотеки за абеткою або за темами.

РІЗНОВИДИ КОМП'ЮТЕРІВ

Стаціонарний комп'ютер потребує чимало місця. Здебільшого ним користуються в офісі. Для особистих потреб люди часто послуговуються портативними (переносними) комп'ютерами — **ноутбуками**. Вони можуть виконувати таку саму роботу, як і стаціонарний комп'ютер.

Іще меншими є **планшети** і **кишенькові** комп'ютери (смартфони). Їх сенсорний екран — це пристрій не тільки для виведення інформації, а й для введення, редагування тощо. Адже вони виконують і функцію клавіатури (електронної), і функцію миші (палець користувача або стилус і є курсором).

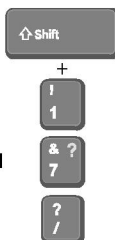
ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

У текстовому редакторі надрукуйте вірш (див. нижче) в одному рядку. Щоб надрукувати знак питання, знак оклику, кому, використайте комбінації з клавішею Shift. Щоб надрукувати друге речення з нового рядка, поставте курсор перед словом **Я** і натисніть клавішу Enter.

Знак оклику

Знак питання

Кома

Киця Мура, де ти була?
Я гукав, а ти не гула!

ГРАФІЧНІ ЗОБРАЖЕННЯ. ЛІНІЇ РОЗМІТКИ

Будь-який предмет можна намалювати, сфотографувати або описати словами. Проте цього недостатньо, щоб його виготовити. Для роботи потрібно мати графічне зображення — схему, кресленик, діаграму.

Графічне зображення складається з ліній, штрихів, точок і виконується олівцем або кульковою ручкою. Щоб усі розуміли графічне зображення, домовились про умовні позначення.

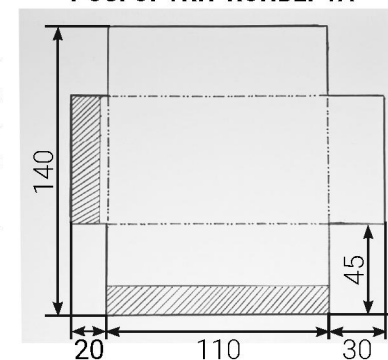
Для нанесення розмірів виробу або його окремих частин використовують **тонку суцільну лінію**.

Товста суцільна лінія використовується для позначення видимих контурів виробу або деталі. Також нею позначають лінії розрізу, але тоді поруч з нею малюють ножиці.

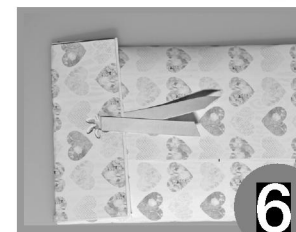
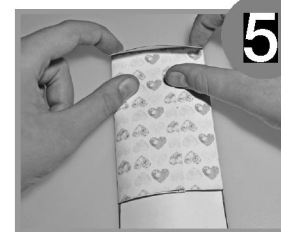
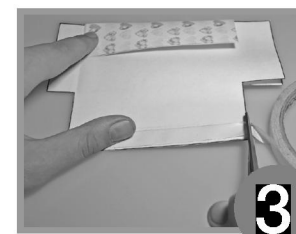
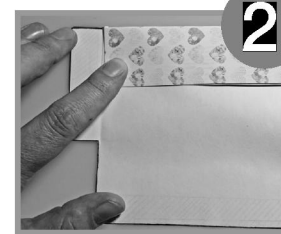
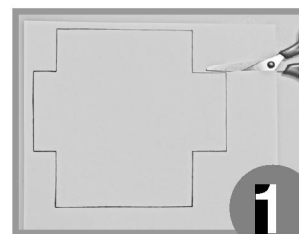
Штрихпунктирна лінія з двома точками позначає лінії згину на розгортках.

Усі розміри зазначають у міліметрах.

ГРАФІЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ РОЗГОРТКИ КОНВЕРТА

ЗАВДАННЯ: накресліть розгортку конверта та виготовте його.

ШЛЯХ ДОСЛІДНИКА

І дорослий дослідник, і маленький дослідник проходять той самий шлях.

Усе починається з цікавості — із запитання. А чому так? Як це працює?.. А що буде, якщо?..

Щоб дати відповідь, потрібно почати зі спостереження. Уміння спостерігати — обов'язкове для дослідника. Використовуйте всі органи чуття: Що чуєте? Що бачите? Який запах? Чи відчуваєте смак?

Спостереження має бути безпечним.

Треба мати план спостереження.

Не можна покладатися тільки на пам'ять. Результати спостереження треба **ФІКСУВАТИ** — замальовувати, фотографувати, описувати (вести картку, щоденник спостережень).

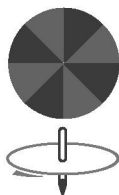
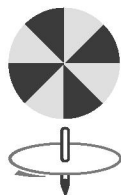
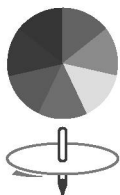

Ви можете використовувати різні прилади й інструменти.

ЗАВДАННЯ

Зробіть із цупкого паперу три різнокольорових дзиґи діаметром 10 см (розмалуйте білий картон або наклейте на картон кольорові частини). Запустіть дзиґи. Результати спостереження зафіксуйте.

Коли ми спостерігаємо, ми ні у що не втручаємося. Щоб провести дослідження (дослід) — треба спеціально створити або відтворити умови.

ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Ознайомлення із завданням
2. Висунення припущення (гіпотези)
3. Виконання досліду
4. Отримання результату
5. Фіксація результату
6. Пояснення результату
7. Порівняння результату з припущенням
8. Формулювання висновків

Дослід може тривати довго. Але весь час ви обов'язково маєте фіксувати результати. Записи треба вести по порядку. Використовуйте чистий аркуш, блокнот або зошит. Не забувайте зазначати дату.

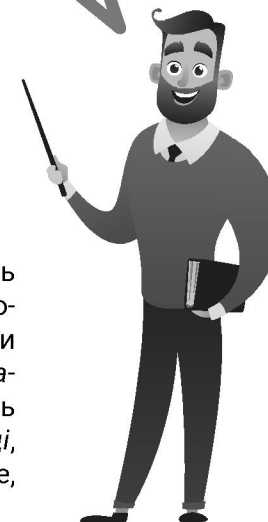
Часто для пояснення результатів потрібна додаткова інформація. Тому треба багато читати, спілкуватися з іншими людьми.

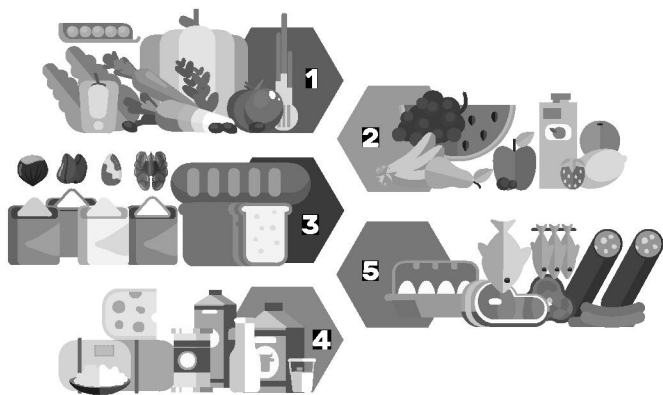
ЗАВДАННЯ

Маючи три фарби — жовту, червону, синю, поясніть результати спостереження за дзиґами. Дотримуйтесь етапів дослідження.

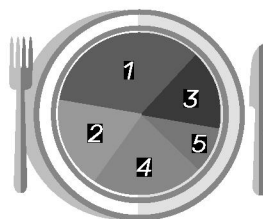
Результати дослідження треба оформити. Створіть **ПЛАКАТ**. Продумайте заголовок. Поміркуйте, які кольори будете використовувати. Текст має бути коротким — тільки найголовніше. Пам'ятайте, що малюнки, фотографії не просто прикрашають, а несуть інформацію. Якщо потрібно, використовуйте таблиці, схеми, результати опитувань. Обов'язково подумайте, як ви прикріпите плакат.

І останній етап — презентація результатів. Ви маєте не просто розвішати плакати, влаштувати виставку, принести книжки з вашої теми. Будьте готові розповідати про свою роботу й відповідати на запитання.

ДОСЛІДЖУЄМО ТАРІЛКУ ЗДОРОВОГО ХАРЧУВАННЯ

На цій тарілці харчові продукти об'єднано в групи. Продукти кожної групи ми маємо їсти щодня. Але важливо є не тільки те, що ми їмо, а й і скільки. Кольори підкажуть потрібну кількість. Українські лікарі радять найбільше їсти продуктів із зелених груп, а з блакитної та оранжевої — помірно. Щодня треба пити до двох літрів води.

1. ОВОЧІ ТА БОБОВІ
300 г овочів за
4-5 порцій та 75 г
бобів

2. ФРУКТИ ТА ЯГОДИ
300 г за 2 порції

**3. ЦІЛЬНОЗЕРНОВІ
ПРОДУКТИ, ГОРІХИ
ТА НАСІННЯ**
70 г цільних злаків
2 столові ложки
горіхів та насіння

**4. МОЛОЧНА ТА
КИСЛОМОЛОЧНА
ПРОДУКЦІЯ** низької
та помірної жир-
ності, 2-3 порції

5. РИБА, М'ЯСО, ЯЙЦЯ
2-3 рибні страви
на тиждень. Пере-
важно м'ясо птиці
1-2 яйця на добу

**КОРИСНІ ОЛІЇ
ТА ЖИРИ**
До 70 г рослинної
олії (оливкова,
соняшникова, лляна,
кукурудзяна)

Не більше ніж
5 г солі і 50 г цукру

Пийте достатньо
рідини

КОЖНОМУ ОВОЧУ І ФРУКТУ – СВІЙ ЧАС

Розгляньте малюнки — на них зображено деякі овочі, фрукти та ягоди, що вирощують в Україні. Лікарі кажуть, що найкориснішими є місцеві сезонні фрукти й овочі.

(3–10) Буряк	Морква (3–10)	Цибуля (3–10)	Редиска (4–5, 9–10)
Солодкий перець (6–9)	Огірок (5–8)	Помідор (6–9)	Гарбуз (9–11)
Полуниця (5–6)	Кавун (8–9)	Груша (8–10)	(7–10) Слива
Яблуко (8–10)	Чорна смородина (6–7)	Малина (6–9)	(6–10) Виноград

* Цифри позначають порядковий номер місяця в році.

- Виберіть овоч, фрукт чи ягоду. Опишіть їх зовнішній вигляд і смак. Розкажіть, у які місяці їх найкорисніше їсти.
- Проаналізуйте, коли збирають овочі, фрукти і ягоди. У які місяці найбільше?
- Придумайте за таблицею запитання одне для одного і дайте на них відповідь.

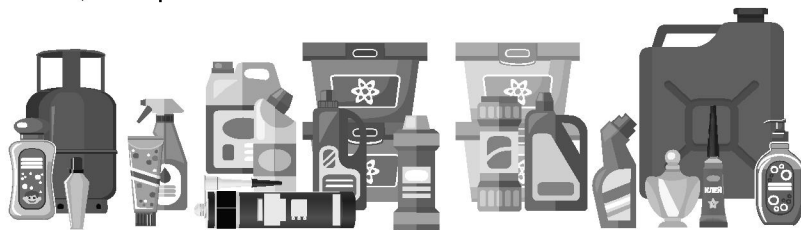

ЗНАКИ НЕБЕЗПЕКИ

- Опишіть зображені знаки. Що вони означають? Де можуть бути розміщені? Доберіть до них назви. Які знаки забороняють, а які — попереджають?

Люди створили безліч матеріалів і речовин, які допомагають вдома і на роботі. Мийні засоби, мінеральні добрива, фарби, засоби від комах тощо будуть небезпечними, якщо порушувати правила користування ними чи використовувати не так, як треба.

- Назвіть зображені предмети. Що не можна з ними робити? Які з них: безпечні, відносно безпечні, вогнебезпечні, отруйні.
- Дослідіть разом з дорослими, які засоби побутової хімії використовують у вас вдома. Які попереджувальні знаки про небезпеку розміщені на них та про що вони попереджають?

НЕБЕЗПЕЧНІ ПРЕДМЕТИ

На відпочинку в лісі, під час екскурсій, прогулянки можна натрапити на незнайомі предмети, забуті речі, вибухові пристрої та зброю. На них не буде попереджувальних чи заборонних символів. Однак вони можуть покалічити чи навіть вбити.

- НЕ ЧІПАЙТЕ ПІДОЗРІЛИХ ПРЕДМЕТІВ, ПОКИНУТИХ ІГРАШОК, ШПРИЦІВ, ГОЛОК ТОЩО
- НЕ РОЗБИРАЙТЕ, НЕ КИДАЙТЕ У ВОГОНЬ ПІДОЗРІЛИХ ПРЕДМЕТІВ
- НЕ РОЗПИЛЮЙТЕ НЕВІДОМІ РЕЧОВИНИ З БАЛОНЧИКІВ
- ПРО ПІДОЗРІЛІ ПРЕДМЕТИ ПОВІДОМЛЯЙТЕ ДОРΟΣЛИМ

Разом з дорослими складіть список телефонів, які можуть знадобитися в небезпечній ситуації. Якщо маєте мобільний телефон, налаштуйте у ньому клавішу «Швидкий виклик» (наприклад, мамі або тата, бабусі чи дідуся). У разі небезпеки можна натиснути одну клавішу, навіть не виймаючи телефону з кишені. Потренуйтеся вдома це робити.

Як бути готовим

У більшість небезпечних ситуацій можна просто не потрапляти, якщо знати деякі речі. Наприклад, що гриби бувають отруйні, а на червоне світло не можна переходити дорогу. Також можна врятуватися, якщо наперед дізнатися, як правильно поводитися. Що робити, якщо пожежа, якщо до квартири лізуть грабіжники...

А ще треба тренувати своє тіло, бути сильним і спритним, займатися спортом. Людина тренувана, навіть якщо впаде з велосипеда, пораниться набагато менше. Обов'язково потрібно вміти плавати, кататися на роликах, лазити через паркан і безпечно зістрибувати з чогось високого. Ти все це робиш? Значить, уже готуєшся!

За Людмилою Петрановською

ПОЛІЦІЯ 102

ШВИДКА МЕДИЧНА
ДОПОМОГА 103

ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНА
СЛУЖБА 101

РОБОЧИЙ СТІЛ

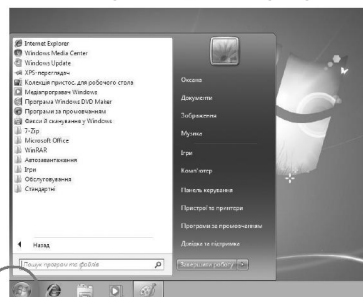
Після завантаження комп'ютера на екрані монітора з'являється **Робочий стіл**. На ньому розташовані значки, які відповідають певним об'єктам — програмі, папці чи файлу (про них ви дізнаєтеся пізніше). Зазвичай на Робочому столі розміщені значки Мій комп'ютер, Кошик. Кожен користувач може сам створювати та видаляти значки на своєму Робочому столі. На краю Робочого стола (зазвичай знизу) є смужка — **Панель завдань**. Вона містить важливу кнопку — **Пуск**, якою користуються для вибору програм, зміни налаштувань, завершують роботу комп'ютера тощо.

Панель завдань забезпечує швидкий доступ до найпотрібніших користувачу програм та документів.

1. Розгляньте, які значки є на Робочому столі вашого комп'ютера.

2. З'ясуйте, для чого призначені кнопки на Панелі завдань вашого Робочого столу.

ПУСК

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

1. У текстовому редакторі надрукуйте числа, зображені праворуч. Використовуйте клавіші цифрової клавіатури. Які клавіші ви натиснете: щоб поставити пробіл між числами? щоб перейти на новий рядок набору? Прочитайте набрані числа, а потім вірш А. Качана, за яким і було створено «математичний вірш». Що надає йому схожості з поезією?

20 30 14
309 0 106
2 17 18
39 40 6

2. Випробуйте комбінації клавіші Shift з цифрами у цифровому ряду клавіатури. Які символи, утворені цими комбінаціями, ви вже використовували?

*Водить осінь хороводи,
Під мелодію донців
На прогулянку виходять
Парасолі і плащі.*

Анатолій Качан

СУВЕНІР «ВАРЕНИК»

Для ліплення можна використовувати солоне тісто. Сіль «цементує» тісто, і вироби з нього зберігають форму.

ЗАВДАННЯ:

Використовуючи техніку ліплення, виготовте сувенір із солоного тіста.

Рецепт солоного тіста:

Борошно пшеничне – 1 склянка;

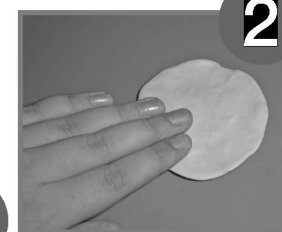
Сіль – 1 склянка;

Вода – 0,5 склянки.

Щоб тісто швидко не висихало, загорніть його в целофановий пакет або накрийте серветкою.

1

2

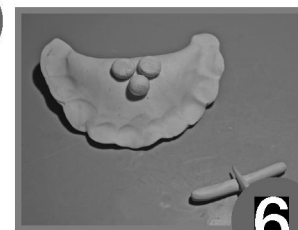
3

4

5

6

7

8

9

ЩО ТАКЕ ПОГОДА І НАВІЩО НАМ ЇЇ ЗНАТИ

1. Навіщо знати про погоду людям, зображеним на ілюстраціях? Кому достатньо знати погоду на один день, а для кого важливий прогноз на триваліший час? Яка погода може бути доброю для мешканців міста, але поганою для фермера?
2. Яку погоду ви любите найбільше? Чому?

Тепла, дощова, хмарна, вітряна. Або просто — добра і погана. Саме так ми говоримо про погоду. **ПОГОДА** — це стан атмосфери в певний час і в певному місці.

Землю оточує **атмосфера** — повітряна оболонка. Сонце нагріває деякі частини Землі більше за інші. Тому повітря в одних місцях тепліше, а в інших — холодніше. Теплі й холодні повітряні маси рухаються і приносять різну погоду. Коли зустрічаються дві маси, погода змінюється.

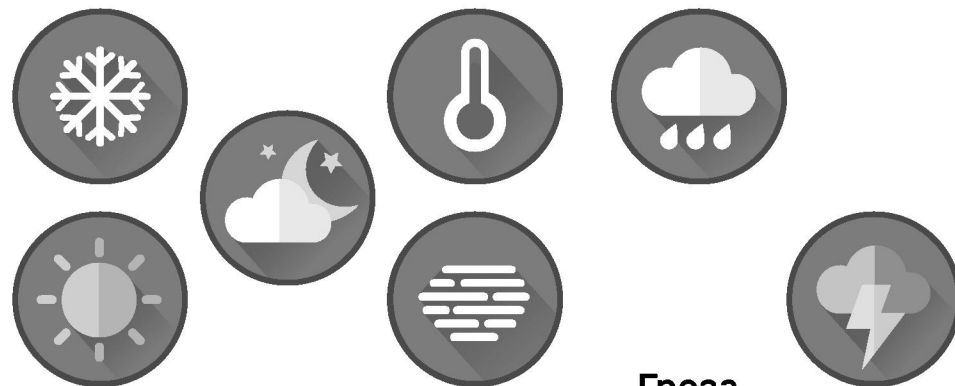
Атмосфера — це така собі повітряна ковдра, що вкриває Землю.

**ХОЛОДНЕ
ПОВІТРЯ**

ТЕПЛЕ ПОВІТРЯ

3. Про які властивості повітря розповідає схема? Які властивості повітря вам відомі? (Які смак і форма, чи має вагу?)

Гроза

Сьогодні прогноз погоди можна замовити за допомогою свого телефону. Люди і комп'ютери обробляють дані метеостанцій і супутників. Наші предки спостерігали за природою. Вони дивилися на рослини, тварин, Місяць чи зірки, хмари. Знали: червоне небо увечері — гарна погода завтра, а червоне небо на світанку — погана погода вдень. Це перевірені часом народні прикмети. І багато людей досі ними користуються.

4. Запитайте у батьків, бабусь і дідухів, які народні прикмети вони знають.

У погоді постійно відбуваються якісь зміни: іде дощ або тане лід, світить сонце або за туманом нічого не видно. Ці зміни називають природними явищами.

5. Про яке природне явище йдеться у вірші? У яку пору року воно буває?
6. Скільки частин у вірші? Придумайте до них назви. З яким настроєм треба читати кожну частину?

Від літньої спеки
Аж дихати важко.
Прив'янули квіти,
Замовкнула пташка.
Спустилась на землю
Задумлива мля —
Це хмара все небо
Кругом облягла.

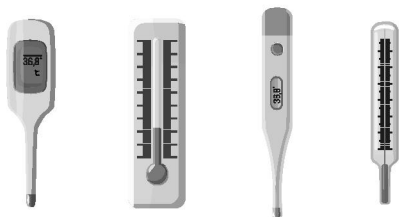
І блиснула блискавка
З чорної хмари,
І гримнули грому
Розкотисті вдари,
І злива линула,
Неначе з цебра,
Аж ріки побігли
Навколо двора!

Гроза пронеслась.
Ожили квіти.
І дихати легко.
І все — як умите.
Маринка стриба,
Як коза-дереза:
— Ну й добра погода!
Хороша гроза!

Наталя Забіла

ЯК ВИМІРЯТИ ПОГОДУ

Погода — це температура повітря, хмарність, опади, сила і напрям вітру.

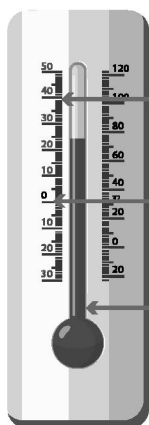

1 поділка = 1 градус

шкала

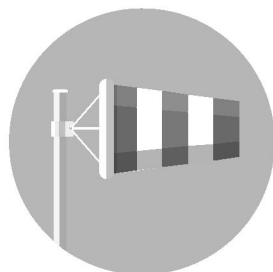
нуль градусів,
межа між теплом
і холодом

скляна трубка,
наповнена рідиною

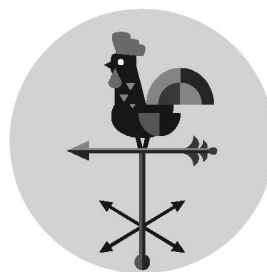

+ 2 °C = плюс два градуси Цельсія, або два градуси вище від нуля, або два градуси тепла

– 2 °C = мінус два градуси Цельсія, або два градуси нижче від нуля, або два градуси морозу

ВІТРОВКАЗІВНИК

ФЛЮГЕР

ФЛЮГЕР — металевий прапорець, який повертається під впливом вітру, вказуючи тим самим його напрямок.

ВІТРОВКАЗІВНИК показує напрямок і силу вітру.

Вітри отримують назви від того напрямку, з якого вони дмуть. Наприклад, північний вітер дме з півночі на південь.

1. Які термометри бувають? Виміряйте за допомогою відповідних термометрів температуру повітря в класі, на вулиці, температуру води у склянках з холодною і теплою водою. Результати запишіть.
2. Порівняйте температуру повітря в класі і на вулиці. На скільки вона відрізняється? Чому?
3. На яку фігуру схожий вітровказівник? Висловте припущення, чому він смугастий. Як перевірити це припущення?

Для позначення явищ неживої природи придумали спеціальні символи. Ви будете їх використовувати, записуючи результати спостережень у таблицю.

○ — ясно ☁ — дощ ≡ — туман СЛАБКИЙ ВІТЕР →
 ◐ — хмарно ⚡ — злива ▬ — іній ПОМІРНИЙ ВІТЕР →→
 ● — похмуро ∞ — ожеледь △ — роса СИЛЬНИЙ ВІТЕР →→→
 * — сніг Δ — град ☾ — веселка
 * — мокрий сніг → — вітер

4. Розгляньте таблицю. Розкажіть про її будову.

ДАТА	ТЕМПЕРАТУРА ПОВІТРЯ	ХМАРНІСТЬ	ОПАДИ	СИЛА ВІТРУ	ІНШЕ

стовпчик

рядок

комірка (клітинка)

5. Поділіться на чотири групи — «ЗИМА», «ВЕСНА», «ЛІТО», «ОСІНЬ». Випишіть із переліку назви природних явищ, характерних для кожної пори року. У разі потреби зверніться до словника.

6. Пригадайте властивості води. Розкажіть про них, використовуючи як приклади природні явища.

7. Пospостерігайте за небом протягом години — кожні 15 хвилин з того самого місця. Результати фіксуйте (фотографуйте, описуйте, замальовуйте). Розкажіть, що змінилося і чому. Який спосіб фіксації результатів був найкращим?

Ви помічали, як швидко мчать по небу хмари? Вони здаються зовсім легкими. Насправді навіть маленька хмарка може важити, як стадо слонів. Вона складається з мільйонів крихітних крапель води.

веселка
відлига
вітер
град
гроза
дощ
заморозки
злива
іній
листопад
льодохід
мряка
ожеледь
повінь
роса
сніг
спека
туман

ҐРУНТ

Як утворився ґрунт?

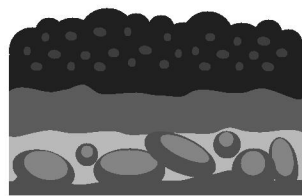
Колись дуже давно вся Земля була вкрита твердою оболонкою — гірською породою. Опади, сонце, вітер, вода мільйони років руйнували цю породу. З уламків каміння, піску, глини утворився пухкий шар.

Ґрунт є сумішшю чотирьох основних складових: зруйнованої породи (пісок, глина, каміння), органічної речовини, повітря і води.

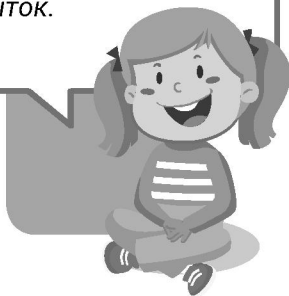
Органічна речовина — це і старе листя, і мертві тварини й рослини. А без повітря і води мікроорганізми — крихітні живі істоти — не могли б жити в ґрунті й допомагати речовинам розкладатися.

Чому ґрунт важливий?

ҐРУНТ — це верхній родючий шар Землі. Він забезпечує рослини поживними речовинами й водою. Рослини, своєю чергою, дають нам кисень, одяг, будівельні матеріали. Тож без ґрунту ми не могли б задовольнити свої основні потреби.

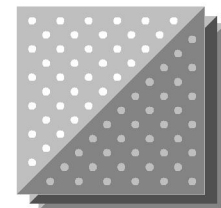
Найродючіший ґрунт — це чорнозем. У ньому найбільше перегною — розкладених рослинних решток.

1. Прочитайте підзаголовки. Спробуйте дати відповіді на запитання. Прочитайте текст і перевірте себе.
2. За текстом складіть схему «Склад ґрунту».
3. Пригадайте, які основні потреби має людина. Які з них допомагає задовольнити ґрунт?

4. Дослідіть склад ґрунту.

- КРОК 1** Пригадайте, як ви доводили в першому класі, що в ґрунті є вода і повітря. Повторіть досліди.
- КРОК 2** Насипте ґрунт в чисту банку (заповніть банку на третину).
- КРОК 3** Долийте чистої води майже по вінець.
- КРОК 4** Ретельно перемішайте і залиште на годину.
- КРОК 5** Опишіть, що ви бачите. Поясніть результати.
- КРОК 6** Візьміть трохи свіжого ґрунту, насипте на паперову серветку і притисніть. Зсипте ґрунт і погляньте на серветку. Поясніть, що ви бачите.

Спалювання старої трави, стерні — злочин проти природи. Через це знижується родючість ґрунту й забруднюється повітря. У вогні гине все живе — не тільки насіння трав, а й комахи, черв'яки і жаби, пташки, що тільки-но вилупилися, новонароджені звірята.

ФАЙЛИ Й ПАПКИ

Дані зберігаються на комп'ютері у вигляді файлів, які мають назви — **імена**. Файли можуть містити різноманітну інформацію: графічну, текстову, звукову, відео тощо. Будь-який об'єкт, створений з допомогою комп'ютера, зберігається у його пам'яті у вигляді файлів. До властивостей файла належать: розмір (скільки місця займає); дата і час створення; ім'я і тип (текстовий, графічний, звуковий, відео, програмний).

Для зручності файли групують у папки, яким теж дають імена.

Іконка файла MS Word

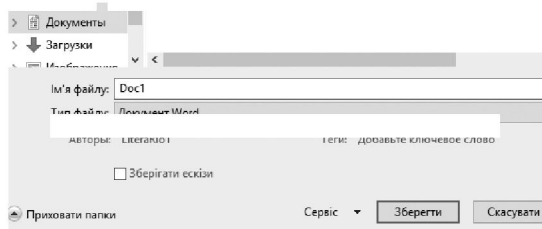
Іконка порожньої папки

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

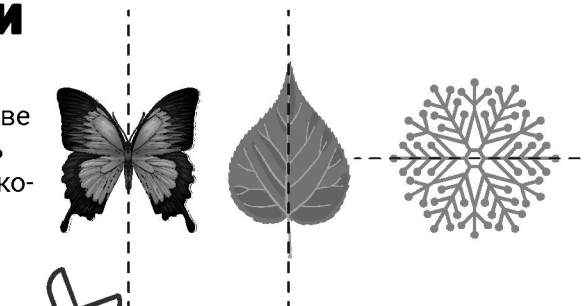
1. Створіть самостійно файл у текстовому редакторі. Для цього двічі швидко клацніть лівою кнопкою миші на іконці програми. Можете використати й інший спосіб: клацніть один раз правою кнопкою миші на іконці. У меню, що з'явиться, виберіть «Відкрити».
2. Заповніть даними файл: напишіть кілька речень, використовуючи клавіші та їх комбінації, які вже вивчили.
3. Збережіть файл. Для цього натисніть кнопку «Файл». Знайдіть рядок «Зберегти», натисніть його. У вікні, що з'явиться після цього, дайте ім'я файлу і вкажіть шлях збереження. Натисніть кнопку «Зберегти».

Команда «Зберегти»
комбінацією клавіш

ПАРАСОЛЬКА. СИМЕТРІЯ. ЛІНІЇ РОЗМІТКИ

Природа – дивовижний творець і майстер. Все живе в природі має властивість симетрії. Симетрія – однакове розміщення частин.

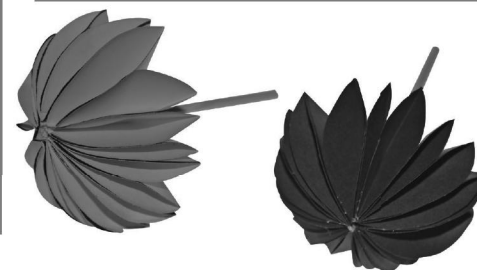
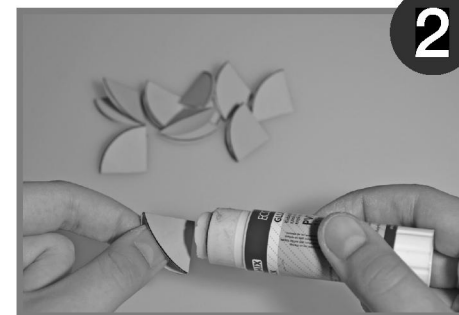

У графічних зображеннях симетрія позначається *штрихпунктирною лінією з однією точкою*.

ПРАКТИЧНА РОБОТА «ПАРАСОЛЬКА»

- 1 За допомогою шаблону олівцем накресліть 6 деталей у формі кола, потім складіть навпіл двічі.
- 2 Склейте деталі, як показано на фото.

ЄВРОПА
ВЕСЕСВІТ
СЕЛО
МІСТО

ВУЛИЦЯ
УКРАЇНА
ДІМ
КРАЇНА

III. ТЕРИТОРІЯ

1. Як ви розумієте слова **ТЕРИТОРІЯ, МЕЖА, КОРДОН, СВОЯ ТЕРИТОРІЯ, ЧУЖА ТЕРИТОРІЯ**? Які території ви можете назвати своїми?
2. Пограйтеся в асоціації: по черзі читайте слова, написані вище, і називайте, що ви при цьому уявляєте.

Межі особистого простору

Багатьом людям (і дітям, і дорослим) не подобається, коли до них підходять надто близько, торкаються їх чи беруть їхні особисті речі. Або ж пильно дивляться, ставлять багато особистих запитань. Їм неприємно, хочеться піти, сказати «Стоп!». Така поведінка — порушення меж особистого простору.

ЩО РОБИТИ?

Відійдіть самі
Попросіть відійти / не чіпати вас
Попросіть дорослого про допомогу
Тікайте

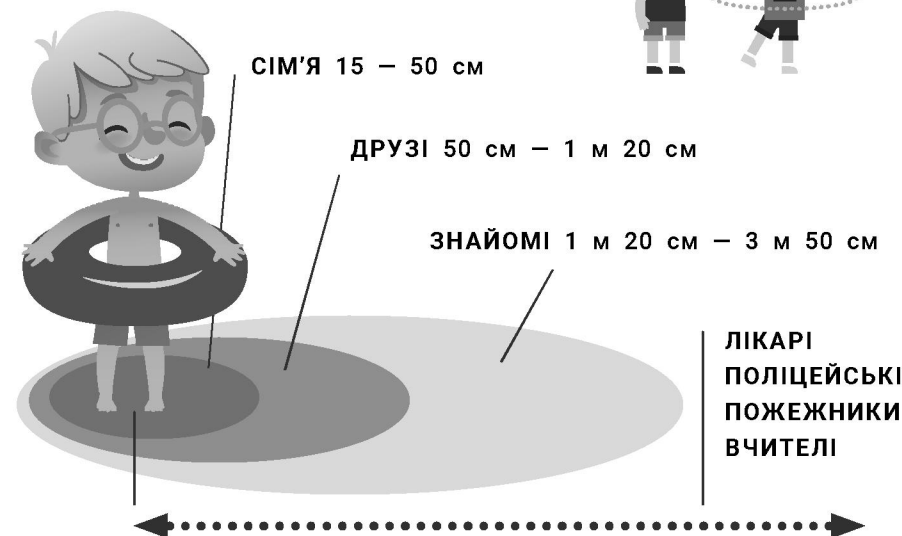

МЕЖІ ОСОБИСТОГО ПРОСТОРУ — це відстань, на якій нам зручно спілкуватися з іншими людьми. Це уявна лінія.

Як перевірити, чи не порушуємо ми чийсь особистий простір? Витягніть руку. Якщо ви торкнулися когось, то стоїте за близько.

Покрутіться навколо себе, тримаючи руку витягнутою. Так ви умовно окреслили свій особистий простір.

ТРЕБА ПОВАЖАТИ ЧУЖИЙ ОСОБИСТИЙ ПРОСТІР І ЗАХИЩАТИ СВІЙ

1. Як поводить себе людина, яка поважає чужий особистий простір?
2. Що відчувають люди, якщо порушують межі їх особистого простору?
3. Розгляньте схему. Доберіть свої приклади. За допомогою сантиметра і нитки або стрічки відміряйте відстані, позначені на схемі. Постарайтесь запам'ятати ці відстані.
4. Люди яких професій можуть порушувати особистий простір? Коли і чому?
5. Що робити, коли порушують ваш особистий простір?

ГРОМАДСЬКИЙ ПРОСТІР

Особистим називають не тільки той простір, у якому вам зручно спілкуватися з іншими людьми. Ваш особистий, або приватний, простір — це, наприклад, ваша кімната, де ви можете побути на самоті, погратися чи помріяти. Приватний простір вашої сім'ї — ваша квартира чи будинок, подвір'я вашого власного будинку або город.

Мабуть, ви знаєте багато місць, де є або можуть бути інші люди, а не тільки ви чи члени вашої сім'ї. Вони призначені для спільного користування. Такі місця називають **громадськими**.

Кожна людина має право почуватися зручно в громадських місцях. І ніхто не може це право порушити.

1. Розгляньте пари малюнків угорі. Поясніть, де приватний простір, а де громадське місце.
2. Наведіть по два приклади місць особистого і громадського простору.
3. Пригадайте або дізнайтеся правила поведінки на дитячому майданчику, в магазині, на вокзалі, у кінотеатрі, в музеї. Презентуйте класу результати своєї роботи.
4. Запишіть правила поведінки, що є спільними для всіх громадських місць.

ЯКЩО ЗАГУБИЛИСЯ У ГРОМАДСЬКОМУ МІСЦІ

Що робити, якщо ви загубилися на вулиці, в магазині, в транспорті і не маєте телефону?

У МІСТІ

ПРАВИЛО 1. Залишайтеся на місці. Подивіться навколо — може, ваші близькі десь поряд. Голосно їх покликайте.

ПРАВИЛО 2. Знайте, до кого звертатися по допомогу.

До найближчої людини в формі — продавця в магазині (або з найближчого магазину), охоронця, чергового на станції

до найближчого поліцейського

до найближчої людини з дитиною

У ТРАНСПОРТІ

Якщо ви поїхали на автобусі чи в метро, а мама чи інший дорослий залишилися на зупинці: вийдіть на наступній станції чи зупинці — дорослий має приїхати тим самим транспортом.

Якщо дорослий поїхав, а ви залишилися: стійте на місці й чекайте.

ЯК ПРОСИТИ ПРО ДОПОМОГУ?

Ви повинні знати (або мати записаним) телефон мами, тата чи іншого дорослого, кому треба сказати, де ви. Повідомте його поліцейському.

Якщо ви звернулися до чужої людини, попросіть: «Я загубився/загубилася. Подзвоніть, будь ласка, по телефону...». Коли говоритимете з мамою/татом чи іншим членом сім'ї, обов'язково скажіть слово-пароль. Про нього треба домовитися наперед, щоб ваші близькі точно знали, що дзвоните саме ви.

Потім опишіть місце, де ви стоїте, і чекайте там.

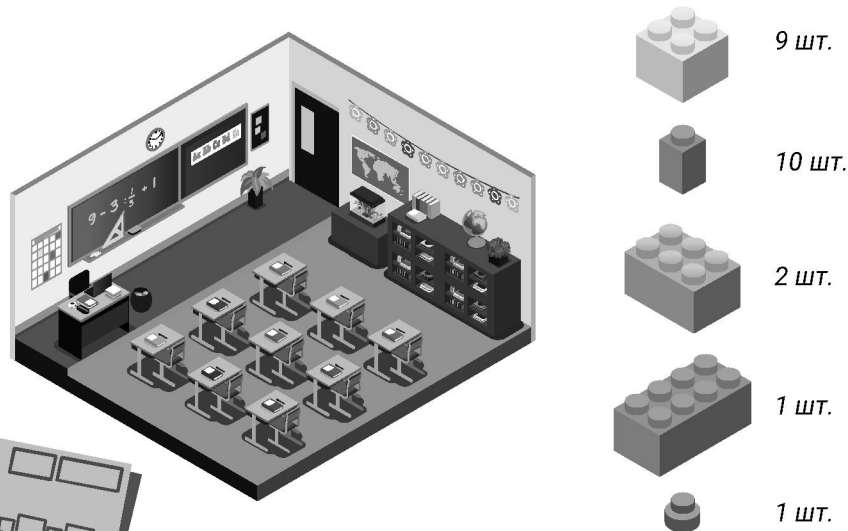
1. Перевірте, чи запам'ятали ви правила.

2. Потренуйтеся, як ви будете просити про допомогу.

СТВОРЮЄМО МОДЕЛЬ КЛАСУ

Учні 2-А класу зробили модель свого приміщення з деталей «Лего». Вони використали такі деталі:

Діти розклали деталі на аркуші паперу, обмалювали їх і отримали план класного приміщення.

Намалювати план можна і без моделі. Уявіть, що ви дивитеся на клас згори, ніби зі стелі. Зверніть увагу, де стоять парти, учительський стіл, шафи тощо. Подумайте, як ви їх позначите (прямокутником, квадратом, кружечком).

1. Поясніть, які деталі і для яких об'єктів використали діти. Чому деталі різного розміру? Які об'єкти з класу не потрапили на план? Чому?
2. Створіть із деталей «Лего» чи іншого конструктора або підручних матеріалів (сірникові коробки, кришечки від пластикових пляшок тощо) модель вашого класного приміщення. Намалуйте план класу — з використанням моделі і без неї. Порівняйте свої малюнки.

Матвію,
приходь до
мене в суботу
на 12-ту.
Спробуємо
скласти робота.
Нагадую адресу:
вул. Миру, 23,
кв. 68.

Юля

ВАС ЗАПРОСИЛИ В ГОСТІ

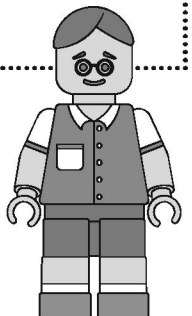
Вас запросили в гості. Не на день народження, а просто так: погратися, поспілкуватися. Що треба зробити найперше? Спитайте дозволу в батьків. Перевірте дату й час. Якщо батьки не проти і ви вільні, подякуйте й повідомте, що будете.

Кажуть, що в кожній хаті свої порядки. У сім'ї вашого друга чи подруги можуть бути інші правила, ніж у вашій. Тому краще спитати, якщо в чомусь не впевнені. Однак є правила, яких треба дотримуватися всюди.

- Приходьте вчасно.
- Не ходіть самі по чужій квартирі чи будинку. Не зазирайте в шухляди й шафи.
- Не бійтеся спробувати нові страви. Не критикуйте їжу. (Хвалити можна!) Допоможіть прибрати зі столу.
- Поспілкуйтеся із членами родини. Будьте ввічливими. Не набридайте і не заважайте. Не розповідайте сімейних таємниць.
- Прибирайте за собою іграшки. Залишайте після себе вбиральню чистою.
- Не засиджуйтеся допізна. Подякуйте, коли будете йти.
- З дому відправте СМС або зателефонуйте — ще раз подякуйте другу чи подрузі і його / її батькам.
- Незабаром запросіть у гості до себе.

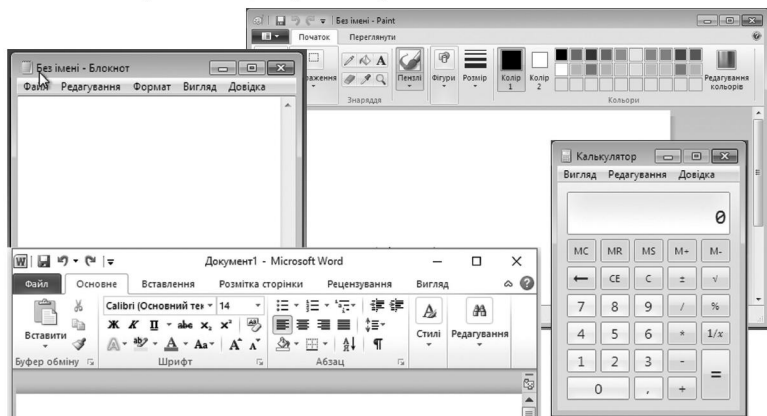

1. Що обов'язково має бути в запрошенні? Напишіть СМС-запрошення і СМС із подякою за запрошення. Перевірте роботи одне одного.
2. Як має поводитися господар, а як — гість? Пригадайте правила поведінки за столом.
3. Розіграйте діалог прощання із господарями.

ВІКНА ТА ДІЇ З НИМИ

Роздивися вікна різних програм. Що в них спільного?

Усі вікна програм можна одним натисканням лівої кнопки миші згорнути на *Панель завдань* (риска), розгорнути на повний екран (прямокутник), закрити (хрестик). Також можна змінювати розміри вікна відповідно до власних уподобань і зручності користування.

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

згортання вікна **розгортання вікна**

закриття вікна

Ctrl + A виділення всіх текстових даних у файлі

Ctrl + C копіювання даних

Ctrl + V вставляння даних

Ctrl + S збереження даних

1. Відкрийте текстовий файл, який зберігали минулого уроку.
2. Виділіть усі дані комбінацією клавіш Ctrl+A. Натисніть клавішу Delete, щоб видалити всі дані.
3. Введіть нові дані — рядок приспіву улюбленої пісні. Натисніть Enter. Знову застосуйте комбінацію клавіш для виділення всіх даних у файлі. Комбінацією клавіш Ctrl+C скопіюйте їх. Поставте курсор на початку порожнього рядка і застосуйте комбінацію Ctrl+V для вставляння скопійованого рядка пісні.
4. Потренуйтеся згортати вікно програми і змінювати його розмір.
5. Збережіть зміни за допомогою Ctrl+S.

ВИТИНАНКА «КАЗКОВА ХАТИНКА»

Витинанки —

орнаментальні прикраси житла, вирізані ножицями з білого або кольорового паперу. У давнину такі вироби використовували для оздоблення стін, вікон, полиць, груб, печей. Як правило, традиційна витинанка є сюжетною. За нею можна було прочитати, що відбувається в селі, хто народився, де весілля, які були свята.

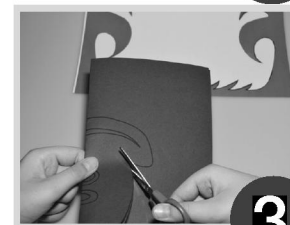
ЗАВДАННЯ:

скласти кольоровий аркуш навпіл та намалювати контур дерева, хатинки. Вирізати та приклеїти деталі витинанки на аркуш.

ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ, ЩО...

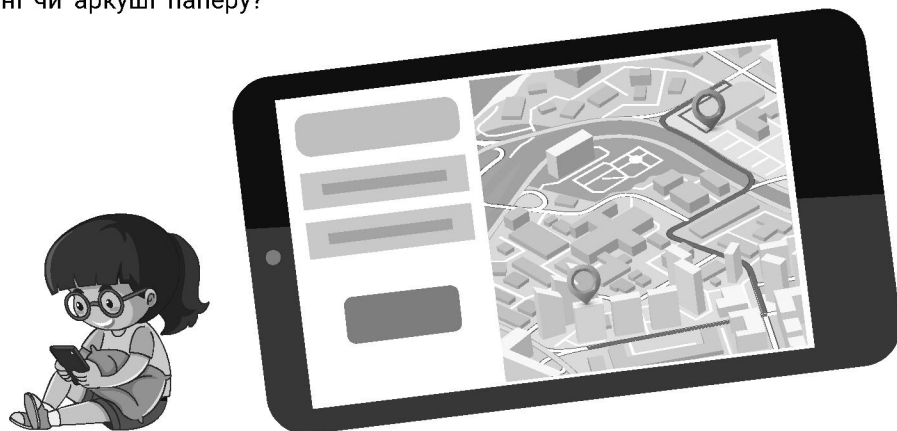
В Україні ручне виробництво паперу почалося в Києво-Печерській лаврі та Галичині 700–800 років тому. Папір до середини 19-го століття в Україні був дорогим, його привозили з-за кордону. До того часу витинанки виготовляли зі шкіри, тканини.

ЗОБРАЖЕННЯ ТЕРИТОРІЇ

Матвій позначив на карті міста в смартфоні свій та Юлин будинки. Навіщо, на вашу думку, він це зробив?

1. Розгляньте карту. Які об'єкти на ній зображено? Як зобразити велику ділянку території на маленькому екрані чи аркуші паперу?

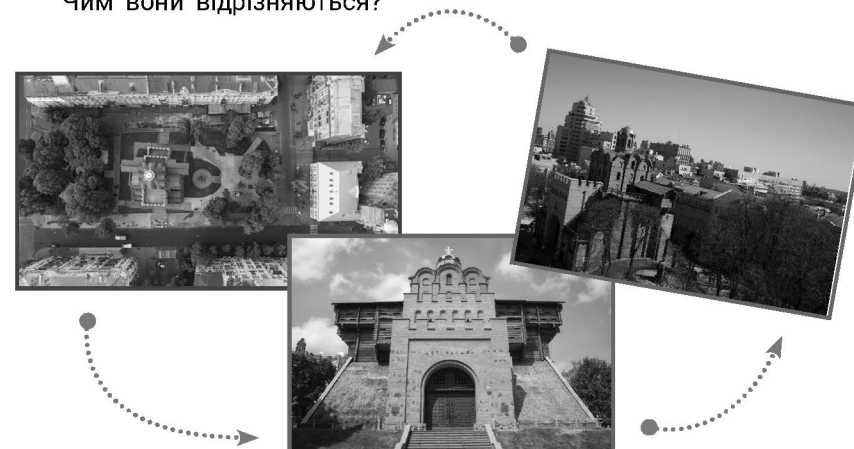

Мабуть, є серед вас такі, хто подорожував літаком. Пригадайте: чим вище ви піднімалися, тим меншим ставало все на Землі. Спочатку «зникали» люди й машини, потім будинки. І зрештою ви бачили тільки великі об'єкти — річки, поля, гори.

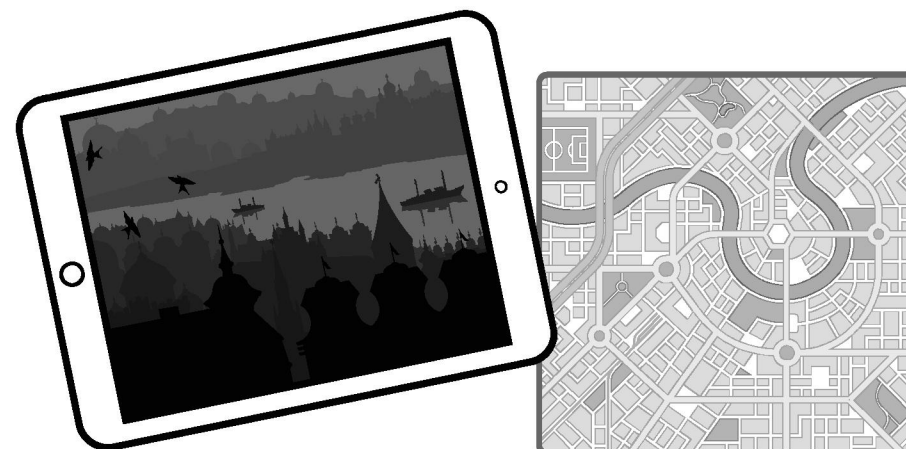
Якщо ж — у майбутньому — ви полетите в космос, то переконаєтесь, що Земля кругла. А нічну Землю ви побачите такою:

2. Спробуйте за допомогою вчителя знайти на фотографії з космосу Чорне й Азовське моря та територію України.
3. Порівняйте три фотографії того самого об'єкта. Чим вони відрізняються?

4. Назвіть, що це за зображення. З якою метою вони створені? Для кого призначені? Де їх можна побачити?

5. Розподіліть обов'язки й виконайте такі завдання: опишіть шкільне подвір'я; зробіть фотографії подвір'я з різних точок; намалюйте план шкільного подвір'я.

Мала батьківщина

Я живу в маленькому селі Копачів, що в Обухівському районі на Київщині. Навчаюся у 2-му класі. Назва мого села походить від поселення людей, що копали глину для гончарів та будівельників ще в дуже давні часи. Село розташувалось на берегах мальовничих річок Стугни та Раківки. До самої околиці села підступає Мухоморянський ліс, багатий на ягоди, гриби, різнотрав'я.

На території Копачева було знайдено цікаві історичні пам'ятки: 80-кілограмовий бивень мамонта, залишки житла первісної людини; посуд та житло наших далеких предків, залишки сторожової фортеці Київської Русі, козацьку могилу.

У нашому селі є парк «Київська Русь». Там показано, яким було життя та звичаї в давньому Києві.

Я люблю своє маленьке село — свою малу батьківщину, пишаюсь ним і бережу його.

1. Обговоріть: що знає оповідач про минуле і сьогодення свого села? Поставте запитання до тексту.
2. Що зображено на ілюстраціях?
Що ми дізнаємося з цих ілюстрацій?
3. Як ви розумієте значення виразу «мала батьківщина»?
Що для вас є малою батьківщиною?
Як можна берегти місце, де живеш?
4. Підготуйте розповідь (на вибір) про свою вулицю, мікрорайон, місто чи село, історичну пам'ятку своєї малої батьківщини.

НАША КРАЇНА – УКРАЇНА

Ми живемо в Україні. За площею території Україна посідає друге місце в Європі. Два з половиною місяці потрібно, щоб пройти її вздовж, та близько двох місяців, щоб пройти впоперек.

У нашій країні живуть люди різних національностей — українці і росіяни, кримські татари й угорці, молдовани, болгар, євреї... А всі разом ми — український народ. Наша державна мова — українська.

Щороку 24 серпня ми відзначаємо головне свято нашої країни — День Незалежності України.

1. Що розповідає про Україну малюнок?
2. Створіть свою карту асоціацій «Україна — наша Батьківщина».

Області України

В Україні є 24 області та одна автономна республіка — Крим. Кожна область має своє головне місто — обласний центр. Від назв цих міст і утворилася назва області. Однак є чотири області, назви яких не відповідають назвам головних міст. Це Закарпатська (Ужгород), Волинська (Луцьк), Кіровоградська (Кропивницький), Дніпропетровська (Дніпро).

Найбільші області України за площею — Одеська, Дніпропетровська і Чернігівська, а найменша — Чернівецька.

- 1 Молдова
- 2 Угорщина
- 3 Словаччина
- 4 Польща
- 5 Азовське море

1

2

3

4

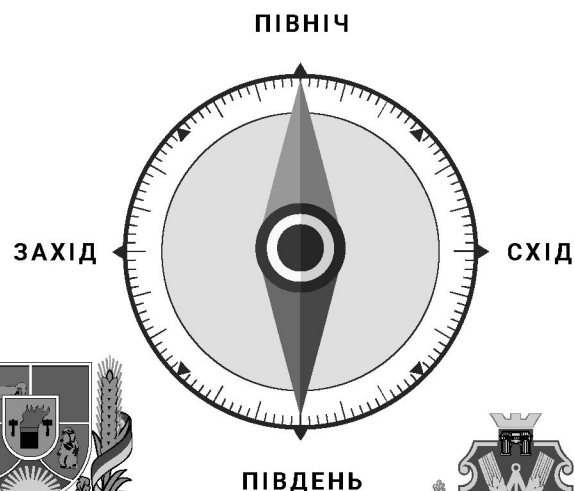
5

6

7

1. Розгляньте карту України.
Знайдіть на карті всі області, згадані в тексті.
2. Утворіть назви всіх областей за зразком:
Рівне — Рівненська, Запоріжжя — Запорізька.
3. Знайдіть свою область.
З якими областями вона межує?
4. У яких областей є вихід до моря? До двох морів?
Через які області тече Дніпро?
5. Які області мають кордони з іншими державами?
Яка область межує з найбільшою кількістю держав?
6. Розгляньте герби кількох областей України.
Кого зображено на гербах? Які кольори і символи використовуються? Що спільного ви помітили?
Знайдіть герб своєї області й розкажіть про нього.